

XXXII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Gödöllő, 2015. április 15-17.
Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Nemzeti Köszolgálati Egyetem

Rohamcsapatok az első világháborúban

Jelige: *kézigránát*

Pályamunka lezárásának időpontja: 2014.05

2015.

Tartalom

Tartalom	1
Bevezetés.....	3
A múlt háborúinak hatása	4
Elképzelések és haditervek a világégést megelőzően	5
Veszteségek okai	9
Tevékenység védelemben.....	10
Élet a harcárokbán	13
Reakció a védelemben bekövetkező újításokra.....	18
Rohamcsapatok az Osztrák-Magyar Monarchiában	22
Tevékenység támadás során	24
Rohamisták felszerelése	32
Kiképzés	35
A parancsnok.....	45
Példa a gyakorlati alkalmazásra	47
Befejezés.....	53

Bevezetés

Dolgozatomat az első világháború rohamcsapatairól, azon belül is az Osztrák-Magyar Monarchia alegységeiről írtam.

A rohamcsapatok az első világháborúban alakultak ki és teret is ekkortól hódítottak. Alkalmazásuk jelentősen megnövelte a támadás hatékonyságát és csökkentette az emberveszteségeket. Olyan szintű fejlődést hoztak a harcászat terén, amely alapjául szolgált a második világháborúnak, és az azt követő helyi háborúknak is.

Úgy gondolom, hogy érdemes a kezdetek kezdetére koncentrálni, vagyis a rohamcsapatok kialakulásának körülményeire, végig követni, hogy miért volt szükség rájuk, milyen hibákat követett el a vezetés a nagy háború idején.

A kutatás során számos olyan hasonlóságot véltem felfedezni napjaink és az akkori harc eljárások és kiképzés terén, amely számos miéltre adhat választ egy tisztjelölt számára, aki még csak most ismerkedik a szakmával, a tanórák és a gyakorlatok során pedig számos dologról csak annyit tud, hogy ezt így kell csinálni, de nem ismeri a történelmi hátteret, amely a kérdésekre választ szolgáltat. Olyan kérdésekre kaphatunk választ, mint például az, hogy miért kell a védelemnek és a támadásnak mélységében tagoltnak lennie. Ez csak egy példa, de remélem, hogy ennél több hasonló kérdést is sikerült megválaszolnom.

Először az állásháború kialakulásának okát szeretném bemutatni, amely a kiindulási pontja volt a rohamcsapatok megjelenésének. Ki szeretnék térni a védelemben bekövetkező újításokra, amely magával hozta a támadás megújulását. Ezen folyamatok hatására jelentek meg a rohamcsapatok, akiknek be fogom mutatnia a felszerelését, a tevékenységét támadásban, és a kiképzésüket.

A dolgozatomat egy gyakorlati példával zárom, amely példát szolgáltat a rohamcsapatok gyakorlati alkalmazására egy fogolyszerezési akció során, amely tökéletesen példázza azt, hogy milyen körülmények között lehetett őket alkalmazni, és milyen feladatok végrehajtására voltak alkalmasak.

A múlt háborúinak hatása

„A haditudomány egyik régi dogmája az, hogy minden új háború katonailag nagyjából ott folytatódik, ahol a legutóbbi háború megakadt, mert a békekiképzés a haditapasztalatokon épül fel, magáévá tesz mindent, ami a háborúban célszerűnek bizonyult, de alig van fejlődési lehetősége.”¹

Tehát a múlt háborúi igen is hatással vannak a jövő háborúira. Alapvetően az országok békében arra készülnek fel, hogy a hibák, amiket a múlt háborújában elkövettek, nehogy még egyszer előforduljanak. Kezdetben az új háború a múlt szellemében indul, és innen fejlődik tovább. Ebből következik, hogy az szerzi meg az előnyt, aki hamarabb felismeri a régi hibáit, él a lehetőségekkel, és ki is használja őket.

Fontos, hogy foglalkozzunk a múlttal és következtetéseket vonjunk le belőlük. Hasznosnak tartom az olyan tanulmányokat, amelyek az első világháború után születtek. Hiszen ezek a cikkek például a rohamcsapatok alkalmazásáról és kiképzésükről írnak, mondhatni külső szemlélőként, a háború befejezése után, így jobban felismerve az előnyeit és hátrányait is, segítséget nyújtva a későbbi hatékonyabb kiképzéshez. Folytatva a gondolatmenetet egyértelmű, hogy a második világháború hadászati szempontból ott kezdődött, ahol az első véget ért, vagyis igen meghatározó szerepet játszottak a második világháborúban az első tapasztalatai, eredményei. Ha ettől is tovább szeretnénk menni, nézzük meg, hogy jelen korunk előtt mi is volt az utolsó jelentős, minden kontinensre kiterjedő háború? A válasz igencsak egyértelmű, vagyis a második világháború.

Így már nem is olyan furcsa az a jelenség, amit én is másodéves honvédtisztjelöltként tapasztalok napjaink kiképzésénél. Sokszor értelmetlennek tűnik a számunkra a kihelyezések során az, hogy dandárokból gondolkozunk, úgy teszünk, mintha még mindig elegendő erőforrásunk lenne hasonló háborúk megvívására, országok elfoglalására.

---

¹ Gyalóky Jenő: A nagy háború fontosabb tapasztalatai katonai megvilágításban. Hadtörténelmi Közlemények. Huszonnyolcadik kötet. 1927. 152. oldal

Ez természetesen nem így van, ez az elképzelés nem felel meg a valóságnak, de ahogy azt korábban említettem, a békeidőben a kiképzés alapvetően a múlt háborúinak tapasztalataira épít, így mi is ebből élünk.

Tekintsünk hát vissza történelembe, egészen az első világháborúig, amely a történelem első olyan háborúja, ami több kontinensen zajlik és a kezdeti kudarcok, illetve rengeteg ember halála annak köszönhető, hogy a vezetők nem voltak képesek felismerni a változó körülményeket, hittek és ragaszkodtak a régi rendszerhez.

Ez egy tanulságos folyamat lehet napjaink vezetői számára is, hogy nem szabad megragadnunk egy szinten és a múltban élni. Nem szerencsés egy előző korszak, egy előző háború eseményeire felkészíteni a katonákat, hiszen az csak pusztulásba vezeti az embereket és vele együtt az országot is. Erre is talán az egyik legdrasztikusabb példát az első világháború mutatja, hiszen hazánk azóta is gyászolja a trianoni békeszerződés következményeit.

Nem szabad még egyszer abba a hibába esni, hogy nem számolunk a technika fejlődésével, az ellenfelek erősségeivel, gyengeségeivel, és ezt ismerve nem használjuk ki akár saját minimális erőnket, de annál nagyobb találékonyságunkat a problémák megoldására. Elöljáróban csak annyit jegyeznek meg, hogy az első világháború állásháborújából sem a tömeg növelése jelentett kiutat, hanem az, hogy felismerték a meglepetés és a betörési pont jelentőségét, ahová csakis annyi erőt kell csoportosítani, hogy a művelet sikeresen végrehajtható legyen. Ezzel az eljárással veszteségeket minimálisra csökkentették, azonban a műveletek sikeressége jelentősen megnőtt. Ez az újítás ki is lendítette a végtelennek tűnő állásháború monotonijából a világot.

Elképzélések és haditervek a világegést megelőzően

Már a világháború előtt is különböző elméleteket dolgoztak ki a jövő küzdelmeiről. Találgatásokba bocsátkoztak, amelyek nagy hatást gyakoroltak a későbbi haditervekre. Ezek az elképzelések alapvetően a XIX. század végén zajló fegyveres konfliktusokra épültek

Az angolokat leszámítva egyetértettek abban, hogy tömeghadseregek küzdelméről lesz szó.

A háború időtartamát illetően azonban viták merültek fel. Voltak, akik úgy gondolták, hogy a háború akár évekig is eltarthat. Azonban a többség (főleg olyanok, akik részt vettek a haditervek kidolgozásában) a tömeghadseregek, az óriási pusztító erő és az ezzel járó embertelenségek miatt gyors lefolyásra számított. Alapvetően a tüzérség párbajaira, és szuronycsatákra készültek.²

1914-ben kitört az első világháború. A háborúba lépéskor minden államot más- más célok vezettek. Németország például gyarmatok szerzésére törekedett. Hiszen az ipari forradalom hatására gazdasága jelentősen megerősödött, de nem rendelkezett megfelelő felvevőpiaccal, amit a gyarmatok biztosíthattak volna.

A németek és az Osztrák- Magyar Monarchia együttműködését már korábban is előkészítette a kettős-, majd a hármas szövetség. Nem mellékesen a háború kirobbantására is a monarchia trónörökösének, Ferenc Ferdinándnak 1914. június 28-ai meggyilkolása szolgáltatott indokot.

Nagy- Britannia célja az volt, hogy megakadályozza Európa egy kézben történő egyesítését, és ezért hajlandó volt bárkivel fegyveres konfliktusba kerülni.

A franciákat Elzász- Lotaringia visszaszerzése motiválta, illetve hazájuk védelme.

Először is nézzük meg a központi hatalmak, vagyis Németország és az Osztrák- Magyar Monarchia terveit.³

A német haditerv alapjait Alfred von Schlieffen altábornagy dolgozta ki 1905-ben. A kidolgozásában továbbá részt vett Helmuth Johannes Ludwig von Moltke vezérezredes, akinek a haditerv végső formátuma is köszönhető. Két arcvonalas háborúban gondolkodtak. Oroszországgal szemben csak kisebb erőket akartak bevetni, főleg védelmi célból. A főerőket Franciaország ellen kívánták felvonultatni. A fő csapást Belgiumon keresztül tervezték, mivel így megkerülhető volt a már korábban megerősített francia- német határ. Egyfajta bekerítő hadműveletet terveztek. A Franciaország felett aratott győzelmet a haditerv szerint, az erők átcsoportosítása követte volna keletre, hogy ott is gyors győzelmet arassanak.

---

² Dr. Füzi Imre: Az egyetemes és magyar hadművészet fejlődése az ókortól napjainkig. Budapest. 1986. 63. oldal

³ Dr. Füzi I.: i.m., 67-75. oldal

Az Osztrák- Magyar Monarchia is több arcvonalas háborút tervezett. Az „A” lépcső az orosz fronton vonult volna fel. A Balkán csoportot Szerbia ellen tervezték bevetni. A „B” lépcsőnek kettős feladatot szántak az események alakulásának megfelelően. Oroszország belépése esetén az „A” lépcsőt kellett volna megerősítenie, ha ez nem történt volna meg, akkor Szerbiába vezényelték volna őket a tervek szerint, ahol egy megerősített Balkán – csoportot vethettek volna be.

Az antant hatalmaknak is konkrét elképzelésekkel várták a világháború kitörését. A franciák haditervének alapját Elzász- Lotaringia visszafoglalása, és Észak- Franciaország megvédeke képezte. Erőit három részre kívánta osztani. Az 1.- és a 2. hadsereg feladata az Elzász- Lotaringia visszafoglalásáért folytatott támadás volt a jobb szárnyon. A 3. hadseregnek Verdun környékén kellett felsorakoznia, feladata a németek tevékenységétől függött. A bal szárnyon, vagyis a belga- francia határon az 5. hadsereget helyezték el. Feladata terv szerint a németek oldalba támadása volt Luxemburgon keresztül. A 4. hadsereg tartalékként szerepelt, és a 3. hadsereg mögött helyezkedett el.

Oroszországban nem alakultak ki egységes elméletek sem a háború lefolyását illetően, sem annak kérdésében, hogy támadásra vagy védelemre rendezkedjenek be.

Anglia számára a tengeri uralom biztosítása volt a legfontosabb. Csupán egy szárazföldi hadsereg bevetésével számolt, amely a francia balszárny munkáját segítette volna, ha a tevékenységüket összehangolják.

A haditervekről általánosságban elmondható, hogy a központi hatalmak az ellenség legyőzését a bekerítésben, és az átkarolásban látták, az antant pedig elsősorban a védelem kialakítására koncentrált, egyedül Elzász- Lotaringia irányába fogalmaztak meg támadó szándékot.

A haditervek alapján rövid lefolyású háborúra készültek. Mindkét fél hitt a gyors győzelemben, amely kudarcot vallott, és a siker helyett négy évig tartó vérontás következett.

A kérdés azonban az, hogy hogyan is jutottunk el az állásháborúig. Azaz, hogy mi az oka annak, hogy a nagy háború során nem sikerült a kezdetek kezdetén megvívni az áhított döntő csatát, amely szükséges a győzelemhez. Korábban sikerült a hadban álló feleknek gyorsan döntésre jutni, ezért is készültek úgy az első világháború résztvevői, hogy ősre győzelmet aratnak. A gyors győzelemhez azonban az eseményeknek minél előbb döntő csatában kell kiteljesednie.

A stratégiai döntés kicsikarásának alapvetően két feltétele van:

- „A döntést mindig olyan helyen kell keresni, hogy az kihatásban az ellenséget a további fegyveres ellenállás lehetőségétől megfossza, vagy őt annak meddőségéről meggyőzze.
- A döntés helyén annyi erővel kell rendelkezni, amennyi jó vezetés mellett a kitűzött cél elérésére- az ellenfél minden intézkedése ellenére is- elegendő”⁴

Általában jellemző volt a világháború alatt, hogy az áttörési kísérletek során a támadó félnek, ha sikerült is kezdő sikereket elérnie, akkor sem volt képes döntő győzelmet aratni, a megfelelő tartalékok hiánya miatt.

Ezt csakis úgy tudták volna biztosítani, ha folyamatosan van olyan csoport, akit gyorsan átcsoportosíthatnak. Ennek megvalósítása azonban igen nehéz, hiszen kiszámíthatatlan, hogy hol és mikor lesz rájuk szükség. Ez a tény is nagyban hozzájárul az állásháború kialakításához, hiszen tartalékok nélkül nem tudták a parancsnokok befejezni a támadást, illetve képtelenek voltak jelentős eredményeket elérni.

Ahogy az korábban is említettem, a háború elején annak gyors kimenetelére számítottak. Felmerülhet a kérdés, hogy miért is volt mindenki ennyire biztos a dolgában.

Természetesen a korábbi háborúk tapasztalataira építették ezt az elgondolást. Azt hitték, hogy találkozóharcok sora fog rájuk várni, ahol tűzfölényt kell vívni és a roham során győzelmet kell aratni. Ezt az elképzelést azonban a haditechnika fejlődése, és az óriási létszám azonnal felülírta.

Nem sikerülhettek az átkarolások, mert mindig, mindenhol ellenségre akadtak, nyúltak az arcvonalak.

A parancsnokok kezdetben veszteségekkel nem törődve vezették csapataikat. Ezzel már a háború kezdetén jelentősen megcsappant a harcérték, de senki nem azt a következtetést vont le, hogy új harceljárást kellene alkalmazni, hanem azt gondolták, hogy a parancsnokok nem megfelelőek, rossz a vezetés, ezért személyi változtatásokat kell alkalmazni.

Azonban a valóság, hogy maga a harceljárás, ami elavult csak hosszú idő után vált nyilvánvaló tényné, borzasztó veszteségek árán.⁵

---

4 Gyalókay J.: i.m. 157-158. oldal

Az óriási emberveszteségek megijesztették a katonákat. Félték kijönni az árkokból. Ennek hatására az arcvonalak megmerevedtek. Ebben változás csak akkor következett be, amikor elkezdtek új eljárásokkal kísérletezni.

Veszteségek okai

Vizsgáljuk meg először is részletesebben, hogy minek voltak köszönhetőek ezek az óriási ember veszteségek.

Az első ilyen tényező, amelyről beszélni szeretnék az a haditechnika fejlődése. Megjelentek a nagy tűzerejű fegyverek, a korábbi „lőporegyensúly” felborult. A hadviselés története című könyvben olvashatunk adatokat gyakorlati tűzgyorsaság megváltozásáról. A muskétás percenkénti tűzgyorsasága átlagosan 3 lövés körül volt, ehhez képest azért elég soknak tűnik az az adat, hogy 1914-ben egy átlagos katona 14 lövést adott le percenként, a géppuskás hatszázat, a tüzérség pedig húsz lövés leadására volt képes. Azonban ez nem feltétlenül jelentette azt, hogy arányaiban az egy lövésre eső halálos áldozatok száma is megnőtt volna, pont fordítva egyre jobban visszaesett. Hiszen míg a muskétás tisztában volt azzal, hogy mennyi energiájába kerül egyetlen egy célzott lövés leadása is, ezért kétszer is meggondolta, hogy mikor jön el az a pillanat, amikor érdemes tüzelni.

Ez a helyzet az első világháború frontjain szolgáló katonáknál már nem állt fent, hiszen egyre gyorsabban tudta újra tölteni, egyre gyorsabban tudott löni, ez pedig akaratlanul is egyfajta meggondolatlansághoz és pazarláshoz vezetett.

Ezt a számok igazán jól példázzák, az egy lövésre eső halálos áldozatok száma kezdetben egy a kétszázra, majd később egy a négyszázhatvanra esett vissza, a valósághoz hozzá tartozik, hogy ez az adat nem tartalmazza a tüzérségre vonatkozó adatokat.

Attól eltekintve, hogy a katonák már nem fordítottak akkora energiát a pontos célzásra, a fegyverek megnövekedett tűzereje tökéletesen megfelelt arra, hogy folyamatos tűz alatt tartsák az ellenfelet. Véleményem szerint nem kell egy támadáshoz statisztikai elemzést végeznie és matematikai számításokba bocsátkoznia egy parancsnoknak ahhoz, hogy rájöjjön

---

⁵ Gyalókay J.: i.m. 173, 175. oldal

arra, hogy célzás ide, célzás oda, ha a megnövekedett tűzerő mellett sikerül is kevés ember veszteséggel elérni az ellenséges harcárokrendszert az csak a szerencse műve lehet. A folyamatosan leadott lövések félelmet keltenek, a félelem pedig pánikhoz vezet, a pánik állapotában lévő haderő pedig minél gyorsabban igyekszik menedéket találni. Természetesen erre az egyetlen mód a támadáskor, terepfedezék kihasználása mellett az, hogy beássák magukat.⁶

Tevékenység védelemben

Ahhoz, hogy ne kelljen a védő félnek is a golyózáportól félnie, harcárokrendszert épített ki magának úgy, hogy, a megfelelő védelem biztosítása mellett, jó rálátása legyen arra a területre ahonnan az ellenség rohama várható, és a viszonylagos biztonság érzetének hatására ne hatalmasodjon el rajta a félelem, hanem minél pontosabb lövések leadására legyen képes, ezzel a lehető legnagyobb veszteséget okozva a támadó félnek. További előnye a módszernek, hogy míg a védők viszonylag rejtve helyezkednek el, addig a támadóknak több száz métert kell megtenniük, nem biztos, hogy a megfelelő terepfedezet mellett. Ez is csak egyre jobban hozzájárult ahhoz, hogy a megnövekedett tűzerő a föld oltalmába kényszerítse a katonákat.

Ennek hatására 1914 végére nyugaton, illetve 1915 őszére a keleti hadszíntéren lezárult a mozgó háború időszaka. Az állásháború időszaka ettől kezdve egészen 1917 őszéig tartott. Ez az időszak rengeteg áldozatot követelt. Az arcvonalak megmerevedtek. Jellemző volt az, hogy főként szemből indítottak támadást, nagy tömeggel, széles arcvonalon.

Az ilyen támadások során a gyalogság szenvedte a legnagyobb veszteségeket, amely rajvonalaikban támadott.

A veszteségek két nagyon fontos kérdést vetettek fel a hadvezetés számára. Az egyik a védelemre a másik pedig a támadásra vonatkozott. Védelemben arra kellett törekedni, hogy a kiépített állásokat képesek legyenek megtartani, támadásban pedig ennek a szilárd védelemnek az áttörésére kellett valamilyen megoldást találni.

---

⁶ John Keegan: A hadviselés története. Budapest, 2002. 354. oldal

A védelem áttörését kezdetben a haditechnika rohamos fejlesztésével akarták megoldani. Egyre több géppuska jelent meg a frontokon. Elkezdtek alkalmazni a kézigránátot és az aknavetőt. Megjelentek a repülőgépek, valamint fokozatosan egyre nagyobb teret nyert a vegyi harcanyag, vagyis folyamatosan nőtt a gáztámadások száma. A védelemnek ezért már a vegyvédelemre is ki kellett terjednie.

Az állásharc következtében alakultak ki a műszaki zárok az állások előtt. Valamint a harcrenden is változtattak. Megjelent az úgynevezett hullámharcrend. Az új harcrend lényege az volt, hogy erőfölény elérésére törekedtek, ezért szűkebb terepszakaszon próbáltak meg betörni az ellenséges állásrendszerbe, így nagyobb erővel tudtak támadni, de a tüzéség lefogása, és tartalékok nélkül a vállalkozások kudarcba fulladtak.⁷

Egyetlen megoldás maradt az erők védelmére, az hogy beássák magukat. Ez jelentette a lövészárokharc kezdetét. Ez kezdetben csak hevenyészett védelem volt, hiszen mind a központi hatalmak, mind az antant a támadásba való átmenetre törekedett.

A védelmi állások kiépítése véglegesen soha sem fejeződött be, mindig akadt valamilyen tennivaló. Kezdetben csak sekély tüzelőállásokat ástak, majd ezek fokozatosan egyre mélyebbek lettek, ezt követően árokkal kötötték őket össze. Ez az állapot hamarosan állandóvá vált. Az árkok folyamatosan egyvonalas árokrendszerre fejlődtek. Jellemző volt rájuk, hogy több kilométer hosszúak voltak, követték a terep egyenlőtlenségét, illetve sehol sem törték meg mesterségesen. Az árok előtt mesterséges akadályokat helyeztek el. A védővonal mögé tüzéségi állásokat telepítettek. A katonák közül mindig akadtak olyanok, akik műszaki munkálatokat végeztek a harcárokbán.

Az árokrendszerek elég sokáig egyvonalasak voltak, hiszen fölöslegesnek érezték a tartalék árokrendszer kiépítését hátrafelé, úgyis előre kell támadni. A védelem átmeneti, a támadás a fő tevékenységforma. Azonban ez az elgondolás az egyvonalas árokrendszerrel együtt kudarcot vallott.

Az árokrendszer nagy veszteségek árán, de viszonylag könnyedén áttörhető volt, illetve a katonák túl sűrűn helyezkedtek el, ami tovább növelte a veszteséget. Továbbá, ha az ellenség betört a lövészárokbá, akkor egy egész terepszakaszt kellett kiüríteni. Erre megoldásként először is kiástak egy második árkot 100 méterre az arcvonal mögött, majd

---

⁷ Dr. Füzi I.: i.m. 75. oldal

újabb 100 méterre egy harmadikat is. Ezeket összekötőárokka l kötötték össze. Így biztosították az összeköttetést, az átjárást és a híradórendszert a különböző lövészárkok között.

Ez volt az 1-es állás. Hasonló módszerrel, 2-3 kilométerrel hátrébb megismételték ugyanezt. A második állás mögött helyezkedett el a tüzérség. További 4-6 kilométer múlva egy harmadik állást is kialakítottak, de ezt nem építették ki teljes egészében, hiszen ez csak tartalék volt. Ez elsősorban a hosszirányú védelmet tette lehetővé. Azért, hogy a saját erőket megóvják az oldalazó géppuska tüzétől, úgynevezett harántgátakat alakítottak ki.

Egy mélységében tagolt árokrendszer áttörése rengeteg áldozatot követelt. Csak akkor vihettek végbe eredményes támadást, ha a tüzérség megsemmisítette a műszaki zárat, illetve az első állás árokrendszerét, ezzel utat nyitva a gyalogságnak. Ezt követően a gyalogságnak el kellett foglalnia a második állás lövészárkait és a tüzérségi állásokat is.

Ha a tüzérségi állásokat nem sikerült elfoglalnia, az ellenség tüzérségi zárótűzzel megakadályozta a tartalékok előrevonását.

Ennek hatására a fárasztó rohamban már amúgy is rengeteg veszteséget szenvedett gyalogságnak szembe kellett néznie a védők ellenlökéseivel, akik számára biztosítva volt az utánpótlás. Ilyen körülmények között képtelenek voltak megtartani a frissen foglalt állásokat, így kénytelenek voltak visszavonulni. Ennek hatására az arcvonalak megmerevedtek állóháború alakult ki.

Levonhatjuk azt a következtetést, hogy nemcsak a támadás volt elavult, hanem a védelem is. A védelmi harcnak is szükségszerű átalakuláson kell végbemennie. Először is lássuk azt a példát, amelyet a háború előtti békeévekben gyakoroltattak a katonákkal. A séma az, hogy a támadó fél először is elfoglalja a jó kilövést biztosító terepszakaszt, nem ássa be magát, miért is tenné, hiszen ez egy igen gyors mozzanat, még véletlenül sem előzi meg akár napokig tartó óriási pusztító hatást biztosító tüzérségi előkészítés. Az előretolt állásokról még csak nem is hallottak, ahonnan a támadást hatékonyan meg tudja indítani az ellenfél. Ez az elgondolás természetesen csak ideológia, amit a korábbi háború inspiráltak, és rengeteg átalakuláson esett át.

Az ellenfél tevékenységére a válasz az volt, hogy szemből lekötötték a rohamozókat, majd a zömmel átkarolást hajtottak végre jobbról vagy balról.

Ahogy azt már említettem a legfőbb oka annak, hogy nem sikerült a parancsnokoknak döntő eredményt elérni az volt, hogy képtelenek voltak a tartalékok megfelelő átcsoportosításának megszervezésére. Erre megoldásként kialakult a „tartalékokon alapuló mozgó védőrendszer”.⁸

Nézzük meg miről is szólt ez! Ahogy azt már leírtam a saját állások előtti területet megerősítették műszaki zárrakkal. A géppuskafészeket rejtetten és szétszórta helyezték el a tűztámogatás biztosítására. A védők pedig megszállva tartották az első állásokat, és amíg éltek harcoltak érte.

A háború vége felé ebben következett be a legnagyobb változás. Az első állásokat főleg megfigyelésre tartották fent, és ha nem tudták megtartani, akkor hátulról, a tartalék előrevonásával ellenlökést hajtottak végre.

Tehát nem folytattak értelmetlen harcot valami megtartásáért, ha azt sokkal könnyebb volt visszafoglalni. Az előzőekben már taglaltam, hogy a második állás elfoglalása megfelelő tüzérségi előkészítés nélkül szinte lehetetlen volt, vagy csak óriási veszteségekkel sikerült. Ekkor vetette be a védő fél a tartalékát, amely friss volt és harcra kész, illetve tökéletesen ismerte a harcállásokat, amelyet maguk építettek ki, és mint tudjuk ismert terepen könnyebb harcot vívni.⁹

Innentől kezdve a támadás sikere nem elsősorban a terepen múlt. Nagyon fontos ugyan a terep is, de a súlypont áthelyeződött, mivel a csata végkimenetelét sokkal jobban befolyásolta a tüzérségi előkészítés, a meglepetés ereje, így az erők megóvása, hogy egy ellenlökést hatékonyan visszaverhessenek.

Élet a harcárokbán

Véleményem szerint a harcárok életét nem csak harcászati szempontból érdemes vizsgálni. A személyes beszámolók hozzásegíthetik az olvasót ahhoz, hogy egy kicsit jobban beleélje magát az eseményekbe, és ne csak azt lássa, hogy a győzelem elérése miatt kellett

---

8 Gyalóky J. 173., 176. oldal

⁹ Bacsoni Tamás- Kiss Gábor- Sallay Gergely Pál- Számvéber Norbert: Halálfejes katonák. Budapest, 2006. 9. oldal

kiutat találni az állásháborúból, hanem mint ember, lásson bele egy kicsit abba, amit a fronton, árokszolgálatot ellátó katonák átéltek.

Az árokszolgálat annak ellenére, hogy folyamatosan tűz alatt tartották az ott tevékenykedőket borzasztóan unalmas és lélekölő volt. Az árokban szolgáló katonáknak a legszebb kilátást az ég, a felhők és a nap látványa biztosította, hiszen ha maguk elé néztek nem láttak mást, mint a drótakadályokat, illetve az oszlásnak indult tetemeiket. A komfortérzet javításához gyakran elég volt az, hogy minimális mennyiségűt aludhattak, vagy egy csekély ételhez jutottak.

A tisztálkodásra való igényük szinte teljesen megszűnt. A tisztálkodás hánya, a rossz táplálkozás, és az hogy gyakran halottak között feküdtek az élők igencsak megnövelte a járványok terjedésének lehetőségét.

Meg is jelent a kolera, amely főleg az olasz hadszíntéren szedte áldozatait, ahol a sziklás terep miatt nem lehetett temetni. A logisztikának komoly problémát okozott a halottak elszállítása. Lehetetlen feladatnak bizonyult. A csapatokat nappal a tűzéség támadta, ezért csak rejtett mozgásra voltak képesek, éjszaka a gyalogság támadására kellett felkészülni, ami a munkáskezeket kötötte le, illetve a harcárok hibáit kellett kijavítani.

Az élőerő védelme mellett nem jutott kellő erőforrás a halottak helyzetének rendezésére. A problémát megpróbálták úgy orvosolni, hogy az éj leple alatt a tetemekre petróleumot locsoltak, vagy mésszel próbálkoztak, hogy ezzel fertőtlenítsék őket, de természetesen az egész területet nem tudták megtisztítani, mindig maradt fertőzött terület, amely kiindulópontja maradt a járványoknak.

A járványok pusztító hatását tovább növelte a rossz egészségügyi ellátás. A dandárok segélyhelyei általában az ellenség tűzéségi eszközeinek hatótávolságán kívülre estek, amely igen messze volt onnan, ahol szükség lett volna rájuk, de így lehetett biztosítani azt, hogy az orvosi ellátás viszonylagos biztonságban történjen. Ez azonban azt a problémát vetette fel, hogy igen nehéz volt a sebesülteket eljuttatni a segélyhelyig. A járó betegek valahogy csak-csak eljutottak, de azoknak, akik erre képtelenek voltak kénytelenek voltak megvárni az éjszaka beálltát, hogy észrevehetetlenül szállítsák el őket, de ez gyakran már túl késő volt.

Nem utolsó sorban a járványokat a patkányok és a legyek is terjesztették. Ezekkel az élőlényekkel nem tudtak mit kezdeni, hiszen annyian voltak, hogy kiirtani lehetetlen volt őket. A tetemekről repkedtek a legyek az ételbe vagy a nyílt sebekbe. A patkányok pedig ott éltek a

katonák között és általában elfogyasztották a részüket az étekből, amelyet a fronton szolgálatot teljesítő nem dobhatott ki azért, mert egy állat is megkóstolt, fertőzésveszély ide, fertőzésveszély oda.¹⁰

Káli Csabának köszönhetően betekintést nyerhetünk az olasz fronton tevékenykedő katonák hétköznapi életébe Teleki Béla hadinaplóján keresztül.

Teleki Béla Széchenyi István dédunokája volt. Hadinaplóját a Zala Megyei Levéltár, személyi iratai között őrzik¹¹. Először 1915 decemberében került a frontra, mint hadapródjelölt- tüzemester. A magyar királyi 1. honvéd tábori ágyús ezred, tarackos osztályához volt beosztva. Naplója eredetileg három részből áll. Azonban ezekből csak a II. és a III. rész van meg. Az első rész visszavonulások közepette elveszett. A gyűjtemény továbbá fotókat is tartalmaz, sajnálatos módon azonban az olasz frontról, ahol fél évet töltött összesen 18 kép készült.

Az olasz fronton 1918 júniusától tevékenykedett, Dél- Trioli környékén. Egészen október 4-ig tartózkodott Olaszországban.

A napló alapján egy hosszabb szabadság után június 20-án indultak el Budapestről Trient felé. Június 23-ai naplóbejegyzése alapján Teleki Béla hadnagy ismerteti, hogy a 2., 3., 5. ütegek tisztjei jó fedezéket nyújtó sziklás területen vannak elhelyezve, ráadásul fedezékeik fülkékre vannak osztva. A tisztek ellátása sokkal jobb volt, mint a legénységi állományé. A reggeli kávé volt, délben pedig hús és főzelék. A napló alapján, azonban a legnagyobb boldogságot a 700 grammos kenyér okozta a katonáknak. Szeptember 10-én ír újra az ételmezésről, ekkor azonban már közel sem dicséri. Egyre rosszabb az ételmezés, már a húsadag is a felére csökkent. A különbséget ugyan pénzben megkapják, de ezzel sokra nem mentek, hiszen a fronton leginkább megfelelő élelemre lett volna szükségük. Illetve a főzelék minőségét és a kenyéradag csökkenését is nehezményezi.

Azonban ahhoz, hogy ezt a csekély mennyiséget is megkapják, komoly logisztikai tervezésre volt szükség, hiszen az ellenség tisztában volt azzal, hogy az a katona, aki nem eszik, az legyengül, nem képes harcolni, könnyű célpont. Továbbá a vízre nem csak a gyors kiszáradás elkerülése végett volt szükség, hanem azért is, mert megnőtt a katonák

---

¹⁰ Oláh Lajos- Szabó József: Fényes szurony, rózsafa a nyele.... Budapest, 2006. 116-138. oldal

¹¹ Csicsely János- Nagy Béla: Hadtörténelm Tanulmányok. Zalaegerszeg, 1995. 255-288. oldal

komfortérzete azzal, hogy tisztálkodhatott, és nem a koszos fehérneműjét kellett magára öltenie. A megnövekedett komfortérzet pedig nagyobb harci kedvet is jelent. Így a legegyszerűbb a tűzéség segítségével elvágni az utánpótlási útvonalat és még azelőtt meggyengíteni a másikat mielőtt csapataik szemtől szembe találkoznának. A szállítás főleg éjszaka történt, ekkor kapták meg a másnapra szükséges élelmiszeradagot. A műveletet úgy kiviteleztek, hogy a konyhánál, messze az arcvonal mögött megtöltötték a málhás állatok hordóit élelemmel és ivóvízzel, majd megindult a menetoszlop a központi elosztóhely felé. A központi elosztóhelytől az alegységeknek kellett megoldani az ellátmány eljuttatását az arcvonalban szolgálókhoz.

Az emberek mellett az állatok ugyanúgy éheztek a frontokon. A korábbi korok háborúiban úgy oldották meg az állatok élelmezését, hogy a helyszínen található füvet fogyasztották. Ez a módszer most kudarcot vallott. Szinte mindenhol kopár puszták tárultak a lovak elé, mivel az elhúzódó háború során lelegelték a füvet, és a friss hajtásnak esélye sem volt kinőni, máris egy éhes száj várta. A széna, illetve a szalma utánpótlása szállítással sem volt megoldható. A lovaknak először pótszereket adtak, de ezzel sem laktak jól, így gyakran előfordult, hogy megették a puhafából készült dolgokat, például sírkereszteket, kosarakat, vagy esetenként az alacsonyan lévő szalmatető szolgált táplálékkul a lovak számára. A háború vége felé szózott puhafa forgácsot kaptak enni az állatok.

Június 28-ai bejegyzésében olvashatunk a napirendről. 10 óráig alvás, majd a hadnagy úrról megtudhatjuk, hogy egy kiadós reggeli után egészen délig a hivatalos ügyeit intézi. Az ebédre fél 1-kor kerül sor. Ebéd után olvastak, leveleket írtak, majd uzsonna fél ötkor és végül vacsora 8-kor. Az ellenséges repülőgépek folyamatosan repkedtek a fejük felett. Amelyekről megtudhatjuk, hogy Capronik, vagyis bombázó repülőgépek, továbbá ír a repülőgépek színéről, amely alapján egyértelműen beazonosíthatták őket. Azért, hogy az állományt ne vegyék észre, lehetőleg szinte egész nap ülve maradtak. Elgémberedett testüket egy vacsora utáni sétával mozgatták át.

Ugyan nem Teleki Béla naplójából olvashatjuk, de a katonák napirendjéhez hozzátartozik az, hogy azok a katonák, akik nem az első vonalban tartózkodtak, nem figyelőben voltak, vagy nem a pihenő idejüket töltötték, folyamatosan az állások kiépítésén dolgoztak. A rohamisták pedig az arcvonaltól biztonságos távolságban lévő gyakorló pályán hajtották végre a szükséges gyakorlatot, vagy sportoltak.

Teleki Béla tanulmányi szabadság miatt október 5-én hazatérhetett a frontról, és többet nem is kellett visszamennie az első világháború poklába.

A Fényes szurony, rózsafa a nyele, című könyvben találtam egy idézetet Szurmay Sándor altábornagytól, amely véleményem szerint nagyon jól visszaadja a harcárok hangulatát.

„A kényelem mindazoknál, akik ezen életen hosszabb- rövidebb ideig átestek, idegen fogalommá vált. Hiszen még a legszerényebb igényeket sem lehetett kielégíteni, melyeket pedig minden ember támaszt az egyszerű frontkatonáktól a vezénylő tábornokig. Mindenről le kellett mondani. És ha a testet- lelket ölő szürke állóharcok alatt improvizációkra gondolhatunk, ez esetben is csak a legszerényebb könnyítésekről lehetett szó, de ezeket is meg kellett teremteni. Katonáink néha heteken át még mosakodásra és férgek elleni küzdelemre sem gondolhattak. A kényelem netovábbját látták a tisztek és a legénység abban, ha a front megállt, és a lövészárók már olyannyira elkészült, hogy pihenésre és az idő viszontagságai ellen földél alá bújhattak, a földalatti rókalyukakba.”¹²

Prökl Elemér százados szintén az olasz fronton teljesített szolgálatot, az Mte. S. Gabrielén. Leveleiben ő sem kevesebbhez hasonlítja a háborút, mint a pokolhoz. Nincs ott más csak éhezés és szenvedés. Mindemellé folyamatos ágyútűz és félelem társul. A szünni nem akaró szörnyűségek teljesen tönkreteszik az embert. Azt írja, hogy ezek már nem is emberek, hanem hullák, „meleg, csúszó- mászó hullák”¹³. Továbbá mindezt csak félig örülni lehet elviselni. Az ő levele is jól példázza, hogy mindennapi életüket tetemek között élték, amelyeknek csak akkor vették hasznát, ha a tüzéségi tűz közepette magukat is halottnak tettették, ezek csökkentve a találat kockázatát.

Prökl százados utász alegységhez tartozott, de munkájukat elvégezni igen nehéz volt, mert a csákányok hangja messzire elhallatszott, és erre a hangra az ellenség általában gránátok sorával válaszolt.

A szörnyűségeket leszámít a védelem az újítások után elérte célját. A támadások során óriási veszteséget szenvedett a támadó fél. Semmilyen eredményt nem sikerült elérniük

---

12 Oláh L - Szabó J.: i.m. 117-118. oldal

13 Plich Jenő: Hadtörténelmi apróságok. Hadtörténelmi közlemények. Tizenkilencedik kötet. 1918. 125-128. oldal

azzal, hogy rengeteg emberrel próbálták betörni az ellenséges állásokba, hiszen most már a védő fél megfelelő tartalékokat képzett a támadás visszaveréséhez, és még akkor is friss erőkkel vívhatta védelmi harcát, amikor a támadók minden erejüket felhasználták. Ez a folyamat erősítette a háború állásharc jellegét, hiszen az arcvonalak fekvése alapvetően nem változott meg, mivel amikor elfoglaltak egy terepszakaszt, azt a védő fél egy ellenlökéssel vissza is szerezte, és a csata csak rengeteg veszteséget eredményezett a semmiért.

Reakció a védelemben bekövetkező újításokra

Természetszerűen a védelemben bekövetkezett újítások hatására a támadásban is változásnak kellett bekövetkeznie. A régi módszer rengeteg áldozatot szedett fölőselegesen. Ennek a veszteségnek a pótlását már a hátsószág sem tudta biztosítani. A fronton szolgálók között már így is bőven akadt olyan, aki az életkora vagy az egészségügyi állapota miatt békeidőben alkalmatlannak bizonyult volna az alkalmassági vizsgálaton. Olyan megoldás kidolgozása vált szükségessé, amely segítségével, sokkal kevesebb ember esik el a támadás során, könnyebben lehet betörni az ellenséges állásrendszerbe és meg is lehet tartani vele az elfoglalt állásokat. A megoldással harcban álló felek egymástól függetlenül kísérleteztek.

A franciáknál Andre Laffarque százados javasolta azt, hogy először a tüzérség előkészíti a támadást.¹⁴ E nélkül a több állásos harcárok rendszerekbe lehetetlen lett volna betörni. A tüzérség egyrészt segíthetett az átjáró nyitásban a műszaki záraon keresztül, másrészt jelentős emberveszteséget okozott a védők számára, továbbá megfelelő tüzérségi előkészítés képes lehetlenné tenni a tartalékok előrevonását. A tüzérség előkészítését egy különlegesen kiképzett csapat támadása következett, akik beszivárogtak az ellenséges állásokba. Azonban erősebb támpontok felszámolása továbbra is gyalogság feladata maradt.

Német oldalon már 1914-ben is rohamcsapatokhoz hasonló alegységekre bízták az ellenséges lövészárók felgöngyölítését. Először 1915 elején fogalmazódott meg a konkrét elgondolás a rohamcsapatok létrehozására. A rohamcsapatok támadás során olyan raj szintű alegységek, amelyek különleges kiképzést kaptak, így képesek rejtetten támadni az ellenséges lövészárók rendszer legfontosabb pontjain, ezzel kihasználva a meglepetés erejét.

---

¹⁴ Bacsoni T.- Kiss G.- Sallay G. P.- Számvéber N.: i.m.9. oldal

Felkészültek a műszaki munkálatok elvégzésére. Jártasak az egyéni fegyvereik alkalmazásában, valamint gyakorlottak a közelharc terén. Eme képességeik hatására megfelelően elő tudják készíteni a terepet az őket követő gyalogság számára, hogy azok minél kevesebb veszteséggel érjenek célra. Ha a zöm kevés veszteséggel képes elfoglalni az árokrendszert nagyobb esélye van annak megtartására, így területet szerezhetnek, és máris eredménye van a támadásnak.

A Kriegsministerium 1915. március 2-án adta parancsba a VIII. hadtestnek, hogy hozzon létre egy rohamosztágot 649 fővel. A rohamosztág tagjait alapvetően utászok közül válogatták össze, mivel rengeteg műszaki munkálatot kellett ellátniuk.

Fontosnak tartom, hogy a rohamcsapatok kialakulásának tárgyalása közben meghatározzuk a rohamcsapatok fogalmát. Az erre vonatkozó meghatározást szó szerint idézem A halálfejes katonák című könyvből. „ *A rohamcsapat korlátozott műszaki képességekkel rendelkező, mozgékony, de jelentős tűzerővel harcoló könnyűgyalogság.*”¹⁵

Fegyverzetük alapvetően a kézigránát és a szuronnyal felszerelt ismétlő rendszerű gépkarabély, amely kiegészülhetett pisztollyal is.

A nevüket is a fő fegyverükről, a kézigránátról kapták. Németországban 1917-től a rohamosztágosokat Grenadiernek, gránátosnak nevezték. A szárazföldi csapatok közül, az ő felszerelésük volt a legkönnyebb, hiszen az akció sikere azon állt vagy bukott, hogy a katona milyen gyorsan és észrevétlenül tudott közlekedni. Lőszerüket zsebben hordták, a kézigránátot pedig két, a vállán átvetett homokzsákban cipelte.

A katona egyéni fegyverzetéhez két különböző típusú kézigránát tartozott, a nyeles és a tojás kézigránát. A nyeles kézigránátból 8-10 darab volt norma, a tojás alakúból pedig 16-20 darab. Hidegfegyverként még a rövid nyelű ásót vagy rohamkést is felhasználták.

Az egyéni védőfelszerelés egyik legfontosabb eleme az acélsisak volt, amely a repeszek és a srapelgolyók ellen védett, de egy acéllap felerősítése után a gyalogsági lövedékek ellen is alkalmazható volt. Az egyéni felszerelés továbbá egy kenyérzsákból, két kulacsból és egy drótvágó ollóból állt. A kulacsokat posztóba tekerték nehogy az összeütközésükkel zajt keltsenek vagy megcsillanjon a fényben.

---

15 Baczoni T.- Kiss G.- Sallay G. P.- Számvéber N.: i.m. 10-13. oldal

A haditechnika fejlődése nagyban hozzájárult a rohamcsapatok sikerességéhez. Egyrészt fejlődés következett be a gyalogságot védelmező páncélpajzsok terén. Másrészt köszönhető volt még a Krupp-műveknek, amely kifejlesztette a 37 mm-es ágyúját, amely a gyalogság közvetlen kísérő tűztámogatására alkalmas, könnyű és mozgékony löveg. Ez megfelelő tűztámogatást nyújthatott a támadás során, mozgásban. Tökéletesen alkalmas volt egy olyan alegység támogatására amelynek, észrevétlennek, gyorsnak kell lennie, de mindemellett ő találkozik először az ellenséggel, vagyis a legtöbb élőerővel, ezért nagy tűzerővel kell bírnia.

Roham különítményeknek egy sikeres támadás véghezviteléhez szükségük volt a nehézfegyverek tűztámogatására. Ezt egyrészt géppuskás századokkal oldották meg. A géppuskás századok a 7,92 mm-es 08/15 M géppuskát és a 7,92 mm-es 1915 M. Bergmann-féle géppuskát használták Németországban. Másrészt a rohamcsapatok munkáját nehézfegyverekkel támogatták, mint például a 105 mm-es hegyi tarackok és a 75 mm-es aknavetők. Ezek elsősorban a betörési pontokat lőtték, vagy az ellenlövés végrehajtását nehezítették meg. Továbbá minden rohamszázadnak volt 10-12 gránátvetője, amely elsősorban a 300 méteren belül lévő célok leküzdésére szolgált.¹⁶

1918-tól a rohamcsapatok megerősítését páncélosok is szolgálták. Ez a rohampáncélosjármű-osztály, németül Strum- Panzer- Kraftwagen- Abteilung. A páncélosoknak a gyalogsággal együtt kellett működnie. A harckocsik kezelőszemélyzet megkapta ugyanazt a kiképzést is, amit a gyalogosok, azért ha a járművet olyan támadás éri, amelynek hatására nem tudja tovább folytatni az útját, akkor a benne tevékenykedő katonák gyalogosként fejezik be a műveletet. A harckocsikat harcászati szintű támadó fegyverként kezelték, akárcsak a kísérő lövegeket, amelyek legfontosabb feladata, hogy támogassa a gyalogságot az ellenséges harcárokba való betöréskor átjáró nyitással a műszakizárakon, az ellenséges géppuskafészek kilövésével, illetve az ellenállási fészek felszámolásával a tűzérési előkészítés után.

Németországban, kezdetben Calsow őrnagy parancsnoksága alatt, a rohamcsapatot nem eredeti rendeltetésének megfelelően alkalmazták, hanem hagyományos gyalogságnak megfelelően vetették be őket, akik így súlyos veszteségeket szenvedtek.

---

¹⁶ Bacsoni T.- Kiss G.- Sallay G. P.- Számvéber N.: i.m. 10., 12. oldal

Majd 1915. szeptember 8-án a rohamosztag új parancsnokot kapott Wilhelm Rohr százados személyében. Ő teljesen másként tekintett a rohamcsapatra. Nem egy utászkülönítményt látott bennük. Rohr százados szerint a rohamcsapat feladata az, hogy a lehető legkisebb veszteséggel betörjenek az ellenséges állásrendszer fontosabb pontjain. Ahhoz, hogy ezt sikeresen véghezvigyék, 2-3 fős rohamcsoportokban kellett támadni. A rohamcsapatok a támadás során, először is átjárót nyitottak a műszaki zárakon, amely őket követő gyalogság munkáját is segítette. Majd betörték az ellenséges állásrendszer első vonalába, amelyet felgöngyölítettek, majd megkezdték a műszaki munkálatokat, amelyek során a mellvédeket az ellenség irányába fordították. Ezt a tüzérség támadása követte, majd az ellenséges támpontok, például a géppuskaállások felszámolása következett. Később tevékenységük járőrözéssel is kibővült. Ez az elgondolás a rohamcsapatok alkalmazásáról volt az, amely sikerre vitte őket, és kiutat jelentett az állásháború poklából.¹⁷

1915. október 12-én vetették be először ezen elgondolás alapján a rohamosztagot. Az első rohamtanfolyam 1915. december 12-én indult. A sikereken felbuzdulva folyamatosan alapították meg Németországban a rohamosztagokat.

A rohamosztagok felszereltsége, így ereje is hadseregenként különbözött, elsősorban az eltérő anyagi források miatt. A rohamzászlóalj felépítését is alapvetően az anyagi források határozták meg. Egy zászlóalj szervezet 1-5-ig terjedő rohamszázadból, 1 vagy 2 géppuskás századból és egy lángszórós osztagból állt. A tűztámogatást a számukra egy gyalogsági ágyús üteg és egy aknavetőszázad biztosította.

Feladatuk egyrészt az új kiképzési eljárások oktatása volt, másrészt a harcokban is bevetették őket az ellenséges arcvonala nehezen támadható pontjain. A rohamcsapatok egyfajta elitnek minősültek a hadseregen belül. Nagyobb élelmiszer fejadag, több pihenő járt nekik, továbbá felmentették őket az árokszolgálat alól. Míg társaik árokszolgálatot adtak, addig ők az arcvonalak mögött a gyakorló pályákon gyakorlatoztak. Jelentős különbség volt az is, hogy a tisztek és a beosztott állomány között egy közvetlenebb kapcsolat alakult ki.

A rohamcsapatok egyre csak sikereket értek el, így egyre szélesebb körben kezdték őket alkalmazni, amely szükségessé teszi a folyamatos utánpótlást.

---

¹⁷ Bacsoni T., Kiss G., Sallay G. P., Számvéber N.: i.m. 12-13. oldal

Az első rohamosztatok Németországban jelentek meg, az első tanfolyamokat is itt szervezték, a szövetséges államok parancsnokai is a német tisztek oktatásai során ismerkedhettek meg az új módszerrel.

Németországon belül is az új ismeretek mielőbbi átadása végett az OHL (Oberste Heeresleitung¹⁸) főnöke, Erich von Falkenhayn elrendelte a rohamtanfolyamok szervezését, ahova az alakulatok tiszteket és altiszteket vezényeltek. Ezeknek a képzett katonáknak volt a feladata, hogy a tanfolyamokról visszatérve, a tudásukat átadják, ezzel is új rohamosztatokat szervezve. Az elérendő cél az volt, hogy minden alegység rendelkezzen, egy a különleges vállalkozások ellátására alkalmas rohamcsoporthal, századonként legalább egy szakasznyi erővel.

Rohamcsapatok az Osztrák-Magyar Monarchiában¹⁹

A rohamkülönítmények sikereinek híre nem csak Németországban terjedt, hanem a szövetséges államok között is, akik tiszteket delegáltak az új ismeretek elsajátítása végett. Hasonló módszerrel jutott el az új technika az Osztrák-Magyar Monarchia haderejéhez is.

Az Osztrák-Magyar Monarchián belül már korábban is voltak rohamcsapatokhoz hasonló szerveződések, amelyek orosz minta alapján jöttek létre. 1914-1915 között a Kárpátokban lezajlott hadműveletek hatására vadászati különítményeket állítottak fel a keleti hadszíntéren. Feladatuk a felderítés és a fogolyszerzés volt. Ezek jellemzően könnyű fegyverzettel ellátott szakasz erejű kötelékek voltak, amelyek a későbbiekben beolvadtak a rohamcsapatok alakulataiba.

A rohamcsapatok szervezése alapvetően német minta alapján történt, és német segítséggel valósult meg.

Először Theodor Brosch utász ezredes vett részt a német szárazföldi haderő, nyugati hadszíntéren működő rohamtanfolyamán 1916-ban, amelyet Rohr százados vezetett szeptember 10-e és 19-e között. Ezt követően újabb tiszteket küldtek hasonló tanfolyamokra.

---

¹⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Oberste_Heeresleitung. 2013.11.17.

¹⁹ Bacsoni T.- Kiss G.- Sallay G. P.- Számvéber N.: 18.-25. oldal

Egy 5 fős csoportot 1916. szeptember 26. és 30. között, majd őket egy 10 fős csoport követte 1916. október 3. és 7. között.

Az Osztrák-Magyar Monarchia alapvetően utász és árkász tiszteket küldött a továbbképzésekre, de leginkább gyalogsági és tüzérségi tisztek vezénylésére volt szükség. Így 1917 januárjáig további 40 tiszt és 100 altiszt kapott kiképzést.

1916-ban a Hadseregfőparancsnokság kitűzte gyalogzászlóaljanként 1-2 rohamcsapat felállítását. A rohamcsapatok szervezésének egységesítésére a Hadseregfőparancsnokság 1917. január 15-én adott parancsot. Ez alapján, hadseregszinten, illetve önálló hadtestszinten egy rohamzászlóalj felállítását határozta meg.

A rohamzászlóaljnak a következőképpen kellett felépülnie:

- „négy rohamszázad
- egy- kettő géppuskás-század
- egy hegyi ágyús üteg négy löveggel
- egy gyalogsági ágyús üteg ugyancsak négy löveggel
- egy „Kamfmittelgruppe” négy közepes gránátvetővel és négy közepes aknavetővel
- egy lángszóró-csoport hat lángszóróval
- egy építőszázad”²⁰

A rohamzászlóaljra alapvetően a négyes tagozódás volt jellemző.

- Egy rohamszázad négy szakaszból állt.
- Egy rohamszakaszt négy őrzőalakot alkotott.
- A legkisebb rohamalegység az őrzőalak volt 9-10 fővel.
- Egy rohamszázad összesen 5 tisztből és 173 legénységi állományú katonából állt.

A Hadseregfőparancsnokság 1917. június 30-án parancsot adott ki immár a hadosztály szinten a rohamzászlóaljak szervezéséről.

A parancsban három különböző erejű alakulat típus volt meghatározva.

1. „Őrjárat: állományát a hadsereg vagy hadosztály rohamtanfolyamának résztvevői alkották, akik a kiképzés után visszakerültek eredeti csapattestükhöz, vagyis ezredeikhez.
2. Közvetlenül a hadosztály-parancsnokságnak alárendelt rohamzászlóalj: állománya a hadosztály rohamtanfolyamainak legjobbjaiból került ki
3. Hadsereg rohamtanfolyamának résztvevői”²¹

Ahhoz azonban, hogy egy hadosztály ténylegesen feltöltsön egy rohamzászlóaljat, több hónapon át tartó munkára volt szükség.

Tevékenység támadás során²²

Magyarországon is, a német helyzethez hasonlóan a rohamalakulatok feladata a kiképzés volt, amely kibővült azzal, hogy a támadás során átjárót nyitottak a műszaki záradon, ezzel is támogatva a zöm munkáját, segítették őket a harcban, illetve felderítési munkálatokat végeztek.

Ez a munka természetesen nem volt olyan egyszerű, mint amilyennek hangzik. Minden feladat végrehajtását komoly tervező munka előzte meg azért, hogy az akció sikerét biztosítsák. Először is egy vállalkozás előkészítése során ki kellett értékelni a felderítők által gyűjtött adatokat, hiszen minden támadást meg kell előznie a saját és az ellenséges állások pontos felderítésének. Ezt össze kellett vetni a hadifoglyoktól begyűjtött információval, majd mindezt térben is el kellett helyezni a térképvázlatok, illetve az ellenséges állásról készített fényképek alapján. Elsősorban a betörési pont környezetére kellett koncentrálni. Itt fel kellett deríteni a műszaki záradat, az ellenség oldalazó műveit.

Ezután következhetett az, amikor a gyalogság és a tüzérség parancsnokai összeültek, és elkezdtek közösen dolgozni, tervezni a minél hatékonyabb együttműködés érdekében, hiszen a gyalogság és a tüzérség felderítőinek ki kellett egészítenie egymást. Talán az egyik legfontosabb eleme az információáramlásnak volt az, hogy a végrehajtó állománynak is teljes mértékben tisztában kellett lennie az ő feladatvégrehajtásához szükséges információval az

---

²¹ Baczoni T.- Kiss G.- Sallay G. P.- Számvéber N.: i.m. 19. oldal

²² Baczoni T.- Kiss G.- Sallay G. P.- Számvéber N.:i.m. 52-70. oldal

ellenséges állásokról. Támadási vázlatokat kellett készíteni a csapatok és az őket támogató tüzérség számára, amelyből egyértelműen kitűnnek a támadás részletei, például az iránya vagy az ellenséges harcárok részletei.

A terepfelderítést a támadás végrehajtása előtt 1-2 nappal meg kellett ismételni. A felderítést a rohamjárőrök tisztjei vezették, részt vesznek rajta tüzér- és műszaki tisztek. Ez a támadás részleteinek megbeszélésére ad lehetőséget és a pontos tájékozódást tette lehetővé.

A megfelelő előkészületekre kifejezetten szükség volt az ellenállásra berendezkedett támpontok támadásakor, hiszen itt a védő félnek az alapvető feladata az volt, hogy minden körülmények között megvédje állását. Ezt a tevékenységet valószínűleg jól előkészítette, a terepfedezékeket megfelelően kihasználta, az erődítési munkálatokat elvégezte. A csekély szintű előkészítés csakis kisebb vállalkozások esetén volt engedélyezett, amikor a meglepetés erejével tudtak hatni a védő félre.

A támadás előkészítését minden esetben a legnagyobb titoktartás mellett kellett végrehajtani, a lehető legjobban álcázva, hogy a támadás meglepetésszerű legyen. Az ellenségnek nem szabadott tiszta képet kapnia a tervezett betörési pont helyéről. Ezt meg lehetett akadályozni azzal, hogy máshol is végeztek műszaki munkálatokat, nemcsak a betörésponton.

A nagyobb támadások végrehajtására nappali időpontot kellett kijelölni azért, hogy a tüzérség és az aknavetők megfelelően elő tudják készíteni a támadást, a vállalkozás végrehajtása során tudják támogatni a csapatokat, illetve képesek legyenek megakadályozni az esetleges ellentámadásokat. A rohamjárőrök is csak nappal voltak képesek az elfoglalt állásokat berendezni. Ez esetben is igaz, hogy kisebb vállalkozásokat és rajtaütéseket lehetett csak éjszaka végrehajtani.

A támadást egy rohamállás kialakításának is meg kellett előznie. A saját állások közül ez az, amely a lehető legközelebb helyezkedett el az ellenséges állásokhoz. Erre amúgyis kis távolság, illetve erdős, hegyes terep esetén nem volt szükség.

Az árok kiépítésénél arra kellett figyelni, hogy a szélessége akár két támadó hullám befogadására is alkalmas legyen, illetve fedezéket nyújtson a lövedékek ellen, ez főleg a tüzérségi előkészítés során tett jó szolgálatot. A rohamállások az ellenség első vonalaitól több mint 200 méterre helyezkedtek el futóárokszerűen. A távolság természetesen nem volt köbe vésett, változhat. Az elsődleges szempont az volt, hogy a tüzérség támadása esetén ne kelljen

a saját első vonalakat kiüríteni. Ezt azzal is elő lehetett segíteni, hogy az aknavetők és a tüzéség hatását legalább 100 méterrel előrébb helyezték az első vonaltól. Kis távolság esetén az ilyesfajta tűztámogatás nem volt megvalósítható. Ez esetben a tüzéségnek az ellenség első vonalai mögé kellett célozniuk, ezzel megakadályozva a tartalékok előrevonását.

A frissen elfoglalt állások berendezéséhez szükséges anyagokat, például homokzsákokat, drótakadályelemeket, pajzsokat is a rohamállás közelében kellett elhelyezni.

A csapatokat a támadást megelőző éjszaka már készenlétbe kellett helyezni a rohamállás környezetében. Méghozzá úgy, hogy a rohamjárőröket a rohamállás elé helyezték 30-40 méterre, a betörési hellyel szemben lévő árokfőben vagy gránáttölcsérekben. Az első és második támadó hullámot a rohamállásban oldalt hátrafelé kellett elhelyezni, úgy hogy kihasználják a fülelő őrállásokat. A harmadik hullám a legközelebbi hátsó vonalban helyezkedett el.

Továbbá az árkokat úgy kellett előkészíteni, hogy a rohamoszlopok egyidejű támadása biztosítva legyen, ezért az árkokat hágsókkal, rohamlétrákkal vagy kitörési lépcsőkkel kellett ellátni.

Egy támadás során alapvetően a rohamjárőrök feladata az volt, hogy a saját rohamállásukból meginduljanak, és minél gyorsabban, illetve fedetten eljussanak az ellenséges állásokig, ahol átjárót kellett nyitniuk a műszaki záraikon, majd az arra alkalmas helyen be kellett törniük a harcárokba, el kellett foglalniuk azt, továbbá az ellenséges géppuskások leküzdésével méginkább meg kellett könnyíteniük az őket követők tevékenységét.

Egyfajta vezetőjéül szolgáltak az őket követő támadási hullámnak. A rohamjárőrök támadását természetesen a tüzéség és az aknavetők gondosan előkészítették. Mindezt az ellenséges állás legnehezebben leküzdhető részein, a lehető legkevesebb veszteséggel, az ellenállást felszámolva, a lehető legjobban kellett végrehajtaniuk.

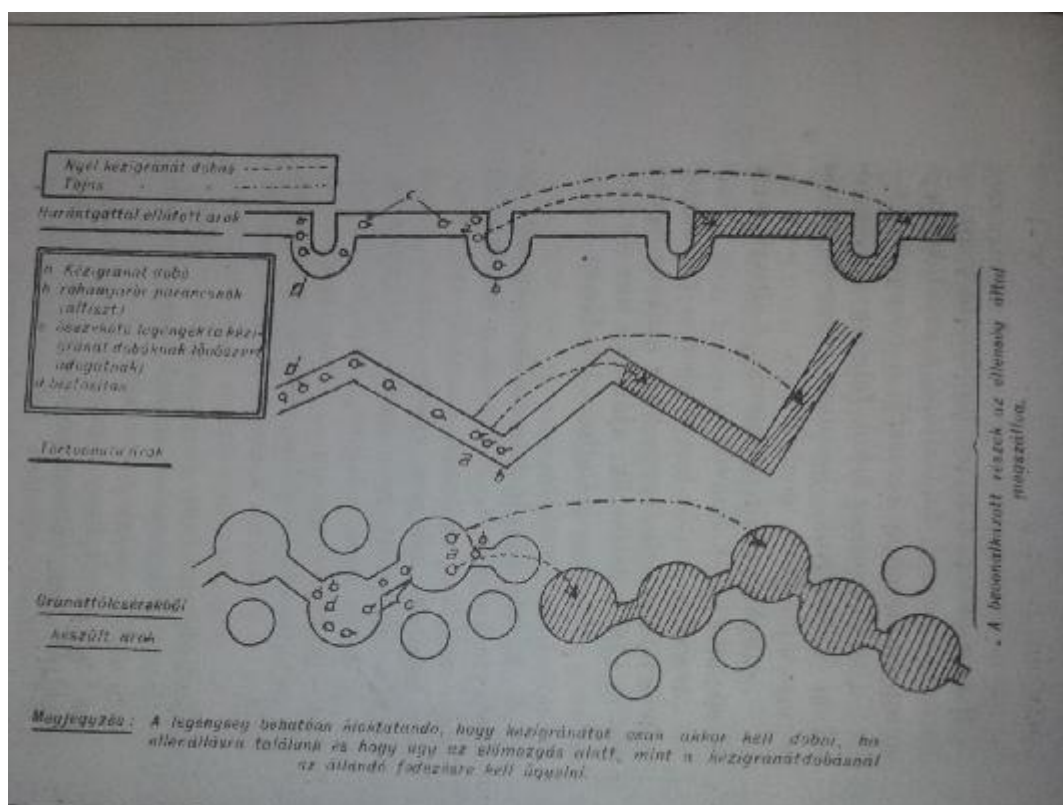
Először is a rohamjárőr volt az, aki átkel a tüzéség és az aknavetők által lőtt réseken a műszakizárákon. Ha ez nem volt kellő mértékű, akkor nekik kell robbantás és drótvágó olló segítségével kiszélesíteni az átjárót.

Ezért szükség lehetett szükség árkászok és gyalogsági utászok készenlétbe helyezésére, hiszen csak így volt lehetséges az akadályokat nagyobb idővesztés nélkül leküzdeni. Az efféle munkálatokat ködfejlesztők segítségével lehetett leplezni.

Az akadályok leküzdése után a rohamjárőrnek be kellett hatolnia az ellenséges árokba és azt fel kellett göngyölítenie. A különböző árokfajták felgöngyölítését eltérő módon kellett végezni.

Az ároktípusok a következők voltak:

- Harántgáttal ellátott árok
- Törtvonalú árok
- Gránátölcsérekkel készült árok

23

Az árok felgöngyölítésénél arra kellett a legjobban figyelni, hogy kézigranátdobásnál és az előremozgások közben is fedezék mögött helyezkedjenek el a katonák. Illetve a kézigranátokkal is spórolni kellett, ezért csak ellenállás esetén szabad eldobni őket.

Mindig annyit kellett előre haladni, hogy az ellenség kézigranátdobó távolságon belül legyen. Harántgátak esetén a már megtisztított árokszakaszon meg kellett állni fedezék mögött, és onnan elvégezni a következő be nem látható terepszakasz megtisztítását. A járőr alapvetően két harántgát közötti szakaszon helyezkedett el. A biztosításnak folyamatosnak

kellett lennie, ezért négy fő hátra maradt, a hátsó gátnál és oldalra, illetve hátra biztosított. Az egyenes szakaszon az összekötő legények adogatták a löszert a kézigránát dobónak. A kézigránátdobók számára az első harántgát oldala biztosított védelmet, illetve tökéletes célzási lehetőséget. A járőrparancsnok kis távolságra a gránátdobóktól figyelte és koordinálta az eseményeket.

Törtvonalú árok leküzdésénél is hátra kellett hagyni négy fő biztosítót. Az összekötő legények szintén az egyenes szakaszon helyezkedtek el. A járőrparancsnok ment legelől. A két gránátdobó közül az egyik a közelebbi szakaszt célozta, a másik pedig a távolabbat.

A gránátölcsérekéből kialakított árokrendszerénél is hasonló volt a felállítás. A körkörös biztosítást egyszerűbb volt megszervezni hátrafelé. A segítők, a dobók és a parancsnok elhelyezkedése pedig megegyezett a korábbiakkal. A dobók közül az egyik szintén a közelebbi első ölcsér megtisztításával foglalkozott, a másik pedig a távolabb esőével.

A sértetlenül maradt géppuskafészek leküzdésére külön járőrt kellett kijelölni. Nekik a géppuska tűzszektorán kívül eső irányból kellett egy átkarolást végrehajtani, általában az árkon kívülről.

A felgöngyölítést kislángvetőkkel felszerelt járőrök is végrehajthatták. Az ő számukra azonban pontosan ki kellett jelölni a haladás irányt és a megsemmisítendő célokat. A hatékony együttműködéshez nagyon fontos volt, hogy a lángvetősök és a rohamjárőrök előzetesen jól begyakorolják a közös munkát.

Ahhoz, hogy minél kevesebb veszteséget szenvedjenek el, nem szabadott a járőröket zárt alakzatban alkalmazni. Ha védelemre berendezkedett erődöket támadtak és zárt alakzatban hajtották végre a támadást, akkor a járőr tagjainak zöme pontosan az akadályok elé került, amely a védő fél számára tökéletes volt, hiszen így megfelelő felületet mutattak ahhoz, hogy a géppuskatűz minél több áldozatot szedjen.

Az ideális választás a rohamjárőrök meglepetés szerű alkalmazása volt az ellenséges állás kedvező betörési pontjain, akik ezzel a módszerrel elő tudták készíteni a terepet a támadó gyalogság számára, minimális veszteséget szenvedve.

A veszteségek csökkentése miatt, és azért, hogy ne akadályozza a munka végrehajtását a túlzott tömeg, csak akkora mennyiségű erőt szabadott bevonni a támadásba, amennyire valóban szükség lehet a feladat végrehajtásához. Ez alapján kellett megszervezni a rohamjárőröket követő hullámok erejét is. Ez körülbelül hullámonként $\frac{1}{2}$ vagy egy szakasznyi

erőt jelentett. Egy rohamjárőr egy altisztból és nyolc honvédből állt, megerősítés esetén 10-12 főből. Ez főleg erdős, hegyes terepen fordult elő, ahol általában hegyi vezető is volt a járőrben.

A rohamjárőröket az első rohamoszlop követte. Az első oszlopban harcolók alapvetően a legjobb kézigránátdobók voltak, melléjük általában egy gránátvivő- és adogató kézigénynt osztottak be. Fontos, hogy lehetőleg önként jelentkezőket, és jól összeszokott csoportokat válogattak be. Feladatuk az volt, hogy ék alakban betörjenek az ellenség első állásaiba, biztosítókat hagyjanak hátra, és előrenyomuljanak a kitűzött cél felé.

Ezt a második oszlop támadása követte. Alapvetően az első támogatása volt a feladatuk, és tartalékot kellett képezniük. Köztük jó lövész, szuronyvivő és irányzó katonák voltak. A második hullámban már megjelentek a lángszórósok, akiknek csak akkor volt feladatuk az ellenséges lövészárkok felgöngyölítésénél, ha a kézigránátok nem érték el a kellő hatást. Ebben a hullámban már találhatók voltak teherhordók, akik főleg a műszaki munkálatok megkezdéséhez szükséges anyagokat szállították, például homokzsákok, páncélpajzsok, akadályelemek. Végül, de nem utolsósorban távbeszélő és távjárőrökre is szükség volt.

A harmadik támadóoszlop biztosította az összeköttetést a zömmel, illetve az elért eredmények biztosítását jelentette. További feladatai közé tartozott azoknak az árkoknak és fészkeknek a felgöngyölítése, ahol az ellenség még tartotta magát. A kézigránátdobók és a géppuskások is jelen voltak a harmadik oszlopban, de az egyéni felszerelésük kiegészült lapátokkal és csákányokkal azért, hogy meg tudják kezdeni a műszaki munkálatokat. Ide már szükséges volt beosztani távbeszélővel rendelkező tüzér megfigyelőket azért, mert így ellenlökés esetén megfelelő tüzet tudtak vezetni az ellenségre.

A harmadik oszlopot már a gyalogság követte körülbelül 50-60 lépésnyi távolságban. A támadó hullámok számát a megtámadott arcvonal kiépítettségétől és a betörési helyektől függ. Ez lehetővé tette azt, hogy a rohamjárőröket amint teljesítették a feladatukat és megvalósult a szükséges biztosítás, kivonják az arcvonalból, de erre csakis akkor kerülhetett sor, ha a helyzet már megszilárdult. A rohamoszlopok amint elhagyták az árok egy szakaszát, a tartalékoknak azonnal meg kell szállnia azt.

Azért volt ekkora távolság, mert így kikerülhető az ellenséges tüzéség zárótüze. Ezeket a hullámokat tiszták vezették. Ritka rajvonalba történt az előrevonásuk. Hevesebb tűz

esetén egyenként vagy tűzcsopontonként hajtottak végre szökellést terepfedezéktől terepfedezékig vagy gránát tölcserig. A műszaki zárat átjáróra való zárkózással és gyors átkeléssel küzdötték le.

A parancsban foglalt vonal elérése után, a katonák egyéni feladata az volt, hogy fedezéket készítsenek maguknak. A beásás csakis ezután következhetett.

A fedezékek kiépítésének idejére, az előterepre járőröket küldtek ki. A tűzértségnek is a munkálatok biztosítására kellett koncentrálnia, ehhez ideális esetben bőségesen el voltak látva lőszerral, hiszen az ellenséges ütegeket is le kellett kötniük, illetve az esetleges ellentámadást is vissza kellett verniük. Hiszen sokkal könnyebb egy árokrendszert elfoglalni, mint egy azt követő ellentámadás során tartósan meg is tartani. Ennek oka, hogy az ellenség a lövészárók fekvését ismeri, és így tűzértsége könnyedén képes belőni azt. Ezért volt fontos, hogy az erődítésnél az oldalazó berendezések kiépítésével kellett a leghamarabb elkészülni.

Az összes műszaki osztagot fel kellett használni a műszaki munkálatok elvégzésére, hiszen a támadó hullámokat utász és árkász különítmények követték. Feladatuk a meghódított állás kitakarítása és berendezése volt. A munkálatokhoz szükséges anyagokat hordozó részlegek vitték előre.

Az összeköttetést hátrafelé távbeszélő járőrök biztosították. A távbeszélőknek ugyan már korábban is fontos szerepe volt, hiszen az egész akció sikere múlhatott rajtuk. A tűzértség és a gyalogság parancsnokainak folyamatos összeköttetésben kellett lenniük. Az összeköttetést folyamatosan biztosítani kellett a támadóhullámok között. Erre a célra számos eszköz állt rendelkezésükre. Fontos az, hogy egyszerre több eszközt is kellett alkalmazni, hiszen mindig számolni kellett azzal, hogy az egyik csődöt mond. Távközlésre alkalmas eszközök voltak például: az optikai jelzések (fény, zászló- érdemes megjelölni vele az elért és a megszállt vonalakat, a tűzértséget és a vezetési pontokat. Fehér posztó kifeszítésével a saját állásokat a repülők számára is lehetett jelezni.), postagalamb, váltóküldönc, jelentőküldönc, jelentőkutya, ismertető jelek. A támadás előtt azonban le kellett tisztázni az egyes üzenetek jelentését.

A legfontosabb üzenetek, amelyek rejtjelezését meg kellett beszélni:

- Parancsolt vonal elérve
- Ellentámadás megindult
- Tűzet előre áthelyezni

A távbeszélő vezetékeknek lehetőleg kevésbé járt helyeken kellett haladniuk, illetve visszvezetéseket is ki kellett építeni, ha az egyik vezetékett ellőnék.

Az újonnan elfoglalt terepen tartalékokat kellett biztosítani az első vonalban szolgálóknak azért, hogy egy nagyerejű ellentámadást vissza tudjanak verni.

Az ütegeket csak akkor lehetett ide előre csoportosítani, ha az új árokrendszert szilárdan képesek voltak tartani. A géppuskákat is el kellett helyezni az új szakaszon.

Egy újabb támadás indítása során is érvényes volt az a szabály, hogy csakis az után lehetett felfedni ezeknek a fegyvereknek a helyét, ha az ellenség már észlelte a támadást.

Ezeknek a vállalkozásoknak a célja általában:

- előretolt ellenséges állás/ ellenséges támpont megsemmisítése
- saját vonalakat zavaró akna- és gránátvetők, géppuskák elfoglalása
- ellenséges aknaművek szétrombolása
- felderítés

A kisebb vállalkozásoknak csak ott volt értelme, ahol az ellenséggel közvetlen kapcsolat állt fent. Ilyen esetben nem feltétlenül volt szükséges tüzérségi előkészítés, sokszor a meglepetés is elegendő volt. Ezeknek az akcióknak fontos célja volt még az, hogy a rohamcsapat katonáiban állandóan fenntartsa a harcikedvet, a támadó szellemet, a kezdeményezést az ellenféllel szemben, illetve egyfajta gyakorlatnak tartották.

Még a támadás megkezdése előtt a kis akna- és gránátvetők tűz alatt tartották a betörési helyet. Ezt a tevékenységet egészen a rohamjárőrök előretöréséig végezték. További feladatuk a támadás során az volt, hogy kövessék a támadóoszlopokat azért, hogy támadást biztosítsanak az ellenállás esetén.

A géppuskák csak a támadás megkezdése után tüzelhettek. A korábban leadott lövések elárulták volna a támadás helyszínét és oda lenne a meglepetés ereje. A rohamjárőrökhöz beosztott géppuska feladata is a támadás oldalazó támogatása volt, az előre nem látott célok leküzdésével.

Rohamisták felszerelése

A támadás során a rohamisták egyéni fegyverzetéhez a kézigránát, a gépkarabély, a pisztoly és a hidegfegyverek tartoztak. A parancsnokok alapvetően ismétlőpisztollyal voltak ellátva, amelyhez 5 tárnyi töltény járt. A parancsnoki munka végzéséhez nagy szükség volt még egy jól működő zsebórára és egy tájolóra. A zsebóra azért fontos, mert a támadás különböző mozzanatainak végrehajtása során csakis az előre megbeszélte időpontokra tudtak hagyatkozni, hiszen a látható és hallható jelzések felfedték volna a járőrök tevékenységét. A hibák elkerülése végett igen fontos volt, hogy az órákat tökéletesen összeegyeztessék.

A kézigránát volt a legfőbb fegyverük. A rohamcsapatoknál érte el tömeges alkalmazását.

Az Osztrák-Magyar Monarchiában négy típus volt rendszeresítve, az 1916M. csöves kézigránát, az osztrák- magyar nyeles, és ezen kívül még két német típus is rendszerben volt; egy nyeles és egy tojás kézigránát.

A kézigránátokat a német katonákhoz hasonlóan, - nem véletlenül, hiszen az egyéni tapasztalatok mellett alapvetően a szükséges felszerelés meghatározásánál is a német példát vették alapul- hónalj alatt hordott gránátzsákokban cipelték. A speciális zsákokra több okból is szükség volt, hiszen a rohamista több kézigránátot kapott egy átlagos gyalogosnál, amely ebben jól elfért, illetve könnyedén elő lehetett venni és a mozgásban sem akadályozta a katonákat. A zsákok alján továbbá négy darab üres homokzsákot is elhelyeztek, azért, mert így az erődítést mielőbb meg tudták kezdeni az árok elfoglalása után.

A gépkarabély is hozzá tartozott a fegyverzethez. A monarchián belül elsősorban az 1895 M. 8 mm-es Mannlicher puskát alkalmazták. A karabély napi lőszer- javadalmazása 40 darab volt, mivel a rohamisták viszonylag keveset lőttek. A lőszert nem is tölténytáskában cipelték, hanem a zsebükben. Emellett azonban számos fegyver használatát kellett elsajátítani a katonáknak, hiszen csak így tudtak hasznosítani a zsákmányolt fegyverekből.

Ilyen fegyver volt például az 1915 M 9 mm-es Revelli géppisztoly, amelyhez elsősorban az olasz fronton jutottak. 1918-ban a Skoda-művek ennek mintájára készített rohampisztolyt.

A géppuska is az első világháborúban vált igen népszerű fegyverré. Hazánkban az Andreas Schwarzlose által tervezett 1907/12 M. 8 mm-es, vízhűtéses géppuskát rendszeresítették, amelyet támadásban és védelemben is jól alkalmazhattak.

Itt is jellemző, hogy olyan fegyvert is rendszeresítettek, amelyet nagy számban zsákmányoltak, ez volt az 1914 M. Fiat- Revelli géppuska.

A nagy háború hozta meg az akna- és gránátvetők sikerét is. Az elterjedésükhöz az állásháború vezetett, mivel az ellenséges vonalak egymáshoz közel helyezkedtek el, így a tűzéréség támadása veszélyeztette volna a saját erőket is. A problémát csak úgy lehetett kiküszöbölni, ha a gyalogos katona saját maga is képes egy nagy rombolóerejű, meredek röppályán tüzelő eszköz alkalmazására. Kezdetben az 1914 M. aknavetőt rendszeresítették. Ennek kezelőszemélyzete árkászokból állt, de fokozatosan minden csapatnem rendelkezett olyanokkal, akik elsajátították az aknavető alkalmazásának ismereteit. Később természetesen az aknavetőknek több típusa is megjelent, ezeket három csoportba lehet sorolni űrméret alapján: könnyű (9 cm-től- 10,5-cm-ig), közepes (12 cm-től 15 cm-ig), nehéz (20 cm felett). A rohamcsapatok a könnyebb szállíthatóság érdekében elsősorban a könnyű és közepes akna- és gránátvetőket használták. Illetve megjelentek a légaknavetők is.

Természetesen a rohamkatonák, akik rendszeresen keveredtek közelharcba el voltak látva hidegfegyverekkel. A műszaki munkálatok végrehajtása miatt alapvetően minden katona rendelkezett sáncterszármokkal, mint ásó, csákánybalta és a drótvágóolló. Ezt alapvetően derékszíjra erősítve kellett hordani, nyéllel felfelé, tokkal együtt. A szükséges sáncterszármokat a terepnek megfelelően választották meg. A rohamisták annak ellenére, hogy nehezebb volt vele közlekedni jobban szerették az utászását a gyalogsági ásonál, mert azzal gyorsabban lehetett haladni. Azonban a gyalogsági ásó tökéletes fegyver volt. Jól kiélezték és már alkalmas is volt a közelharc megvívására. Emellett a katonák rendelkeztek törrel, buzogánnyal, fokossal. Modern megoldásokra is volt példa, mint a rugós nyelvű buzogány vagy a boxerrel egybeépített tör.

Szükség volt még járőrönként egy világítópisztolyra, amelyhez négy féle lövedéket kaptak. Egyrészt fehér világítóöltényt, másrészt piros, zöld, és sárga jelzőöltényt.

A fegyverzetén túl, a harcképesség megtartásához, nagy szükség van védőfelszerelésekre. Rohamsisakon és gázálarcon kívül nem nagyon viseltek mást, hiszen ez

akadályozta volna őket a feladat végrehajtásában, és sokkal lassabb mozgásra lettek volna képesek.

A rohamsisak igen fontos szerepet töltött be, hiszen megjelenése előtt, rengeteg fejsérülést szenvedtek a katonák, és ezeket nem csak lövedékek vagy repeszek váltották ki, hanem például az olasz fronton rendkívül sziklás terepen kellett háborút vívni.

Az első sisakok jórészt középkori mintára készültek, ilyen volt a dragonyos sisakból átalakított lövészárkok sisak, amelyről elhagyták a díszes tarajt, és acélból sajtolt homloklemezzel látták el. Ez a sisak nem tűnt jó választásnak, ezért két másik típus közül kellett döntenie a vezetésnek, egy hazai vagy egy német típust. Végül Németországból rendelték meg a sisakot, amely 1916-ban meg is érkezett, 1916 M. sisak néven rendszeresítették is, majd a gyártási licencét is megvásárolták, és a szintén Németországból szerzett gépek segítségével, 1917-ben megindult a gyártásuk, Csepelen a Weiss Manfred Művek által. A rohamsisakot alapvetően úgy tervezték, hogy a repeszek ellen védjen, de volt olyan típusa is, amely a kézfegyverek lövedékeitől is védett, homlokpáncéllal volt felszerelve, egyetlen problémája a súlya volt, ezért csak az örök és a géppuskakezelők hordták, akiknek nem kellett sokat mozogniuk.

A sisakon túl számos életet mentett meg a gázálarc. A háborúban oly gyakran használt mérgesgáz tette szükségessé egy effajta védőeszköz kialakítását. Először csak vegyszerekbe áztatott maszkokkal védekeztek, majd megjelentek az egész arcot fedő, szemlencsékkel ellátott gázálarcok. Egy év sem telt bele, mire már cserélhető szűrőbetétekkel is ellátták a gázálarcokat. Általában egy álarchoz két szűrőbetétet kaptak a katonák.

A monarchiában a 17M gázálarctípust rendszeresítették, ami a köztudatban törölőrános gázálarcként élt. A nevét onnan kapta, hogy az álarc arc részét bőre hagyták, ez pedig pontosan elegendő volt ahhoz, hogy a katonák a szemlencsét ezzel a bőrrésszel törölgesseék. Ez azonban körülményes volt, így módosításra szorult. Megoldásként az M17K típusú gázálarcot rendszeresítették, amelyben a páramentesítést páramentesítő lemezzel oldották meg. Ez azonban még mindig nem a lehető legjobb konstrukció volt. Tovább kísérleteztek és M18 néven rendszeresítettek egy újabb gázálarcot, amely német- osztrák együttműködéssel született meg. Juhbőrből készült, háromrétegű álarc volt. A szűrőbetétje egy órán keresztül biztosított védelmet. A szemlencsét páramentesítették és drótkerettel erősítették meg a szilánkok becsapódása ellen. Kisebbségi módosításokkal, de ez a gázálarc volt rendszerben egészen a háború végéig. Olyan fejlesztésekre volt szükség, mint a füstszűrő

vagy a kékkeresztes harcanyagok elleni védelem. A rossz anyagi források miatt próbálkoztak ugyan ballonvászonból készült változattal is, de ez nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket.

A védőfelszerelés mellett igen fontos szerepet játszott az egyenruha. Az első világháború volt az, ahol már lejárt a színes egyenruhák korszaka, és csukaszürke, majd tábori szürke egyenruhában jártak a magyar katonák.

Az igazsághoz hozzá tartozik, hogy ezt főleg a rossz anyagi helyzet tette szükségessé, de a rejtőzködésre is alkalmasabb volt, mint a színes egyenruha. A rohamisták egyenruhája abban különbözött, hogy zsákvászonból vagy bőrből készült foltokkal merősítették térdnél és könyöknél. Illetve köpeny helyett vagy a lovasság által használt bekecsben jártak vagy egyszerűen megrövidítették a köpenyüket.

A magaslatokon feladatot teljesítő járőrök kiegészítő felszerelése volt továbbá a mászókötél, illetve a 25-30 méter hosszú drótkötél létra.²⁴

Kiképzés

Felszerelés ide, felszerelés oda, az egész mit sem ér, ha a rohamosztagok nem a legtehetségesebb és a legjobban kiképzett katonákból álltak. A jó felszerelés önmagában nem elegendő a győzelemhez, ha a feladat ellátására alkalmatlan, kiképzetlen emberek alkalmazzák.

A háború végkimenetele nem csak azon múlik, hogy kinek milyen technikai eszközei vannak. Sokkal meghatározóbb az, hogy kik kezelik az eszközöket, mennyire lelkesek és mennyire felkészültek. Például a tüzérségi eszközök nem maguktól semmisítik meg a célokat, de a kézigránát sem dobja el sajátmagát.

Továbbá fontosnak érzem a rohamkiképzés elemeit azért is megnézni részletesebben, mivel ezekből akár mi leendő tisztak is tanulhatunk. Hiszen nekünk is ugyanúgy kell majd oktatnunk például kézigránátdobást vagy harcászatot, és a korábbi kiképzési segédletekből akár ötleteket is meríthetünk, ha a segédlet olvasása közben azt a kérdést tesszük fel magunknak, hogy ezek az oktatási módszerek miért is voltak hatékonyak, és hogyan

---

²⁴ Baczoni T.- Kiss G.- Sallay G. P.- Számvéber N.: i.m. 39.-41. oldal

segítették az egyszerű katonát a rohamistává válás során. Továbbá olvastam egy idézetet, amely megfelelően definiálja a korábbi kiképzési eljárások tanulmányozásának szükségességét:

„Új szervezés, új fegyver, új harceljárás a kiképzés lényegén nem változtat, a nevelés lényege is a harcossá való nevelés marad.”²⁵

Minden folyamatosan változik a háborúban és fejlődik, de egy dolog értéke sohasem csökken, ez a jól képzett katonáé, ez azonban csak megfelelő kiképzéssel érhető el.

A rohamcsapatok elit jellegének megőrzése végett nem is jelentkezhetett mindenki rohamistának. A jelentkezés azonban önkéntes alapon történt. Véleményem szerint az egészségi állapotnál is fontosabb az, hogy az alegységek önkéntesekből álljanak, vagyis olyanokból, akik nem kényszerből vesznek részt a vállalkozásokban, hanem a legjobbak közé akarnak tartozni és ezért készek az életüket áldozni.

Azt, hogy ők a legjobbak folyamatosan sulykolták beléjük. Ennek az elvárásnak kellett megfelelniük minden téren, ez egyre jobb teljesítményre ösztönözte őket, amelynek hatására valóban a legjobbakká váltak.

A jelentkezésre 20-22 év közötti fiataloknak volt lehetősége, akik fizikailag alkalmasak voltak a feladatra. Természetesen előfordult esetenként, hogy alkalmatlanok jelentkezését is elfogadták, de azok a válogatás során úgyis kiestek. Például az orvosi vizsgálaton már az sem ment át, akinek korábban volt csonttörése. Ezek a feltételek még jobban erősítették a csapatok elit jellegét, a katonákat büszkeséggel töltötte el, hogy ide tartozhatnak.

Egy átlagos rohamkiképzés 14 napos volt, de ahhoz, hogy valaki teljes kiképzést kapjon 4-6 hétre volt szükség. Az, hogy hány hét lesz végül egy kiképzési turnus nagyban függött attól, hogy a legénység milyen gyorsan tanult, mennyire volt ügyes és kitartó. Ez az idő természetesen még mindig kevés ahhoz, hogy a szakmát teljes egészében elsajátítsák, ehhez további gyakorlás szükséges a rohamzászlóaljknál. A tudás elmélyítésére a frontokon is gyakorló pályákat alakítottak ki, ahol folyamatosan begyakorolhatták az egyes vállalkozások mozzanatait.

---

25 Kappitánffy Albin: A korszerű harc követelményei. Magyar Katonai Szemle. 1943/ 3. 220. oldal

A kiképzéseket alapvetően Németországban tanult tisztek vezették, akik az egyéni tapasztalataikat is felhasználták a kiképzés során. Így elmondható az, hogy a kiképzési segédlet csak egyfajta iránymutatás volt. Mivel gyakorlott tisztek tartották a kiképzéseket, akik már korábban a harcmezőn is megméretettek, nem csak olvasott dolgokból táplálkoztak, hanem a valóságból, így a segédleten túl használható, gyakorlati tudás átadására is képesek voltak.

A rohamtanfolyamokon a következők voltak a főbb kiképzési ágak, amelyekre igen nagy hangsúlyt fektettek:

- Kézgránát ismeret- nem csak a saját, hanem az ellenség kézigránátjainak tulajdonságaival is megismerkedtek, hiszen gyakran az ellenség saját fegyvereit is felhasználták a támadás során.
- Gránátos kiképzés- a legjobb kézigránát hajítók a 40- 50m-re lévő célokat is eltalálták. A gránátos kiképzés akkor érte el célját, ha a katonák képesek voltak a célok 1 méteres sugarán belülre dobni.
- Akadályleküzdés- a rohamkatona volt az, akinek az alapvető feladata volt az, hogy leküzdje a műszaki zárat és előkészítse azt az őt követő gyalogság számára, ezért volt szükséges megfelelő jártasságot szereznie az akadályleküzdés terén.
- Rohamkiképzés- fontos, hogy mindenki megfelelően elsajátítsa a teendőket, amelyeket végre kell hajtani a roham során, és ezeket magabiztosan alkalmazza.
- Éleslövészet közepes és kis távolságon- harcárok felgöngyölítése esetén főleg kis távolságra kellett löni, illetve a harcárokba való betörés esetén sem kellett közepes távolságnál messzebbre löni, mivel az már régen rossz lett volna az akció végkimenetele szempontjából, hiszen oda a meglepetés ereje.
- Lángszóróismeret- az egyik legrettegettebb fegyver, amely nagyon nagy segítséget nyújtott az árok megtisztítása során.
- Géppuskalövészet- az egyéni fegyverzet mellett el kellett sajátítani a kollektív fegyverek használatát is mindenkinek, hiszen a géppuskás bármikor eleshet, egy ilyen fegyver hatásáról pedig óriási felelőtlenség lett volna lemondani az ismeret hiánya miatt.
- Oktatás a hordozható kézi géppuskáról
- Lövészet távcsöves puskával

- Szuronyvívás- a közelharc nagy szerepet játszott a rohamisták életében, mivel legtöbbször nagyon közel kerültek az ellenséghez, amely megsemmisítésére hidegfegyverekkel is képesnek kellett lenniük.
- Gázoktatás- tevékenység fúvó- és lövő eljárása alatt, saját gáztámadások- ezen oktatások után nem érte váratlanul a katonákat az ilyen nemű támadás.
- 100 km-es síkfutás- a roham során ez volt az alapvető mozgásforma
- Tartósfutás- a megfelelő állóképesség elérése elengedhetetlen volt.
- Sport, sport, sport- igen nagy hangsúlyt fektettek a minél jobb fizikum elérésére, amely megvalósításához biztosították a megfelelő feltételeket.

Továbbá a már ismertetett kiképzési ágakon túl érdemes volt hangsúlyt fektetni arra, hogy a katonák elsajátítsák a jelzőkészülékek alkalmazását (világító pisztoly, világító rakéta), Morse- jelek használatát.

A rohamcsapatok kiképzésének jellemzőit alapvetően a „császári- és királyi. Hadseregőparancsnokság segédletének fordítása a rohamcsapatok alkalmazásáról és kézigránátharcról” című segédlet alapján szeretném bemutatni. Illetve a Hadtörténelmi Közlemények és a Magyar Katonai Közlöny néhány cikkét szeretném felhasználni.

Először is a rohamkiképzés fogalmát szeretném definiálni.

„ Rohamkiképzés alatt a csatárnak, a rajnak, stb., olyan irányú kiképzését értjük, mely alkalmassá teszi, hogy egy megerősített állásban (álló erőd, táborszerű erődítés, erődített helyiség) ellenállást kifejtő ellenséget minél kevesebb véráldozattal le tudja küzdeni. ”²⁶

A segédlet szerint a rohamjárőrök kiképzésének a céljai a következő:

„ A tisztek és a legénység modern gyalogossá való nevelése, valamint, hogy ezek a különleges harceszközökkel, ezek hatás- és alkalmazásmódjával a legalaposabban megismerkedjenek. A kiképzési célt csakis bőséges éles lőszer alkalmazásával érhetjük el, hogy a tisztek és a legénység összes különleges harceszközök jelentékeny erkölcsi hatásához hozzájáruljanak. ”²⁷

---

26 Kiss Béla: Gyalogság rohamkiképzéséről, Magyar Katonai Szemle. 1943/3. 229. oldal

27 Baczoni T.- Kiss G.- Sallay G. P.- Számvéber N.: i.m. 71-85. oldal

Éles lőszer azért is fontos, mert ezzel az emberek hozzá szoktak ahhoz, hogy lőnek körülöttük. Természetesen ez nem volt ugyanolyan mintha éles helyzet lenne, de már az is sikerként könyvelhető el, ha ennek hatására felismerték a különböző lövedékek hangját, illetve megtanulták felismerni a saját tűzeszközök hangját. Ez a tudás óriási segítséget jelenthetett éles helyzetben, hiszen a katonák már hangról tudták azt, hogy nagyjából mi is fog következni.

A kiképzés során olyan katonákat kellett és kell nevelni, akik a legkülönbözőbb harci helyzetek megoldására felkészültek, önállóan is fel tudják találni magukat, mivel az új harcjelzések következtében az egyén és a kisebb csoportok szerepe felértékelődött. Nem mindenki ugyanazzal a fegyverrel volt ellátva, ebből következik, hogy nem is mindenkinek ugyanazt kellett csinálni a támadás során, ehhez pedig önállóságra volt szükség, de természetesen a kiadott parancs keretein belül.

A kiképzés önmagában véve kétirányú feladatot jelent: "eszköz kezelésének elsajátítása és a várható behatások elleni védelem"²⁸. A behatások elleni védelem leoktatása az, amely igazán igényli a kiképző tehetségét és találékonyságát. Hiszen arról rendelkezik a kiképzési segédlet, hogy hogyan kell használni az eszközöket.

Ezt le lehet oktatni elméletben és még be is lehet gyakoroltatni. Azonban ekkor jön az, hogy az elméletileg elsajátított tudást ki kell próbálni a gyakorlatban, hogy mennyire áll biztos lábakon.

Ekkor jön képbe a kiképző, akinek erre, a háttérben meg kell teremtenie a lehetőséget úgy, hogy az a lehető legjobban tükrözze a valóságot. Hiszen csakis így lehet begyakoroltatni az állományt a különböző behatásokra a tevékenységet.

A katonák képzésénél külön kell választani a tanítást és a kiképzés kifejezését. Tanítás az, amelynek során elsajátítják a kiképzendő az eszközök kezelését. Ezt követi a kiképzés, vagyis amikor az eszköz elkezd fegyverré válni, és azt kell megtanulniuk a katonákat, hogy az eszközöket felhasználva hogyan semmisítsék meg az ellenséget.

„A kiképzés művészete: az eszköz tökéletes kezelése mellett, gondolkodó, cselekvőképes katonák nevelése.”²⁹

---

28 Kappitánffy Albin: A korszerű harc követelményei. Magyar Katonai Szemle. 1943/3. 212. oldal

29 Kappitánffy A.i.m. 213. oldal

A zászlóaljknál a kiképzést rohamcsapattisztek végezték. Zászlóaljanként 1-2 fő volt ilyen feladattal megbízva.

Egy rohamcsapattiszt ismérvei voltak:

- Ismeri a legújabb módszereket mind támadásban mind védelemben
- Ismeri az akna- és gránátvetők hatását
- Ismeri az összekötő szolgálat és az állásépítés alapjait
- Megfelelő tapasztalattal rendelkezik
- Kipróbált, testileg alkalmas, megfelelő állóképességgel rendelkező tisztek

A kiképzési feladatok mellett, feladatuk volt segítséget nyújtani a zászlóalj- és századparancsnok számára a támadás, illetve a védelem megszervezésében.

A kiképző feladata messze meghaladta a kiképzési segédletben foglaltakat, legalábbis egy jó kiképzőé biztosan. Hiszen ahhoz, hogy a kiképzés értelmet nyerjen a kiképzési segédletet meg kellett tölteni tartalommal, vagyis a száraz tényekhez magyarázatot kellett fűzni, és gyakorlati tudással kiegészíteni.

Például nem elegendő örökké csak gyakoroltatni a fegyverfogásokat az emberekkel, hanem el kell nekik magyarázni, hogy ez azért szükséges, mert harctéri körülmények között rengeteg dolog lesz, ami elvonja figyelmét, de lőni attól még muszáj. Másik példa erre a figyelés oktatása. A figyelés tanulása során sem az a fontos, hogy egy órán keresztül tud-e előre nézni a harcos, hanem az, hogy olyan használható tudás birtokába kerüljön, ahol elsajátította azt, hogy hogyan kell megfigyelni, ébernek lenni, és milyen árulkodó jelekre kell odafigyelni.

Ahogy az már korábban is említettem, a segédlet csak iránymutatás, nincsen köbe vésve semmi. Kiképzési tervre ettől függetlenül óriási szükség van, hiszen ez visz rendszert az egészbe, ez garantálja, hogy egy kiképzési turnus alatt, mindenre, amelynek elsajátítása fontos, fordítsanak időt. Ezért szerintem érdemes megsejlelni egy kiképzési ciklus elfoglaltsági tervét. A példában a kiképzés időtartama 23 nap³⁰. Alapvetően két napon keresztül foglalkoztak ugyanazzal a témával. Délelőtt főleg gyakorlati foglalkozások voltak, délután pedig elméleti foglalkozások. A kiképzés egészét tekintve, főleg gyakorlati jellegű volt az oktatás.

---

³⁰ Bacsoni T.- Kiss G.- Sallay G. P.- Számvéber N.: i.m 71.-85. oldal

Nem véletlenül a legnagyobb hangsúly a kézigránátdobásra fektették. Hiszen a rohamista legfőbb fegyvere a kézigránát volt, továbbá a rosszul dobott gránátok a saját embereket veszélyeztették, illetve lőszerpazarlásnak is minősült. Ezért ezt számos szituációban gyakoroltatták a leendő rohamistákkal.

Először csak ismertették a saját és az ellenséges gránát fajtákat, és viszonylag statikus helyzetből dobattak. Ezt külön kialakított gyakorlótereken tudták végrehajtani.

Itt erre a célra kialakított dobópályák, árkok, árokfejek voltak kialakítva. Ezzel biztosították a folyamatos gyakorlási lehetőséget.

A távdobáshoz, egy körülbelül 2 méter széles és 50 méter hosszú vízszintes pálya szükséges a kiképzési segédlet szerint. A távolságot 5-10 méterenként jelölni kellett. A dobástechnika elsajátításához számos segédeszközt igénybe lehetett venni.

Az első ilyen eszköz a modell kézigránát, amely súlyban és alakját tekintve is megegyezett az eredetivel. Ezzel megfelelően el lehetett sajátítani a technikát. A dobásnak nagy ívet kell leírnia. A lapos dobások nem jók. Ezt úgy lehetett gyakoroltatni, hogy a föld felett 3-4 méter magasan kifeszítettek egy kötelet.

Ezt követi a második lépés, a dobás olyan gyakorló kézigránátokkal, amelyek beállított időzítővel és felcsapódó gyújtókkal voltak felszerelve.

Ezzel be lehetett gyakoroltatni a katonákkal, hogy a lehető legjobban időzítsék az eldobást. Fontos volt, hogy ne dobják el túl korán, mert különben az ellenségnek elegendő ideje maradt visszadobni vagy kidobni az árokból.

Például az időzítő gyújtós kézigránátoknál a katonának el kellett számolnia 21-től 23-ig mielőtt dobott, hiszen csak így lehetett biztos abban, hogy nem dobják vissza a gránátot. Ezekkel a gránátokkal lehetett azt is gyakoroltatni, hogy a katonák védelemben vannak, az ő saját árkaikba dobják be a gránátot, és nekik azt minél gyorsabban le kell reagálni, vagyis vissza kellett dobni, vagy fedezéket kellett keresni.

Továbbá a kézigránát ismeret szükségességét mutatja az, hogy a rohamosoknak tisztában kellett azzal lenni, hogy az időzítő gyújtóval ellátott gránátnál számolni kellett, addig az akkoriban modernnek számító felcsapódó gyújtókkal ellátott kézigránátoknál tilos volt.

Ezek után a gyakorlatok után következhetett az éles kézigránátdobás. Ehhez szükséges volt, hogy a korábban elsajátított tudás biztos lábakon álljon, és a gránát ismerete által egyfajta bizalom épüljön ki a fegyver felé, semmiképpen sem félelem, inkább tisztelet. A gránátot céltárgy nélkül dobni tilos volt, hiszen ezzel nincs versenyhelyzet, és semmi sem ösztönöz jobb teljesítményre. Az éles gyakorló kézigránáttal megtanulható a gránát eldobásának pontos időzítése.

Ezt követően már mozgás közben történt a dobás. Majd az így megfelelően begyakorolt technikát szituációs gyakorlatok során is alkalmazták.

Például árokból árokba, harántgátból, harántgátba. Ez jól előkészítette azt, amit a támadás során már láthattunk, vagyis a különböző típusú árkok felgöngyölítésének módszereit. Ezt később komplex gyakorlatokba építették be, ahol akadályokat kellett leküzdeni, védelemre berendezkedett árokba kellett betörni és azt felgöngyölíteni.

Itt nagyon fontos volt az, hogy legyen ellenerő, hiszen így lehetett szimulálni a támadást a lehető leghatékonyabban.

Ahhoz, hogy ez a modell megfeleljen a valóságnak, elő kellett készíteni egy keskeny, mély árkot löpaddal és árokfővel. Kezdetben egy ember gyakorolta a dobást, majd csoportokban hajtották végre a feladatokat. A gyakorlás akkor volt sikeres, ha a gránátok az ellenséges árokban úgy csapódtak be, hogy képtelenek voltak visszadobni azt. A biztos fedezék megtalálására folyamatosan törekedni kellett, annak ellenére, hogy az a gránát nem veszélyes, amely az árkon kívül csapódott be.

Ezt követően gyakoroltatható volt az, amit már korábban is említettem, hogy megrohamozták a korábban kézigránátokkal támadott árkot, azt felgöngyölítették, de eközben a valóság szimulálását nagyban segítette, hogy ellenséggel is számolniuk kellett, akinek feladata megpróbálni visszadobni a kézigránátokat. Nagyon lényeges volt a gyakorlás során, hogy az összes ároktípus támadását kellőképpen begyakorolják. Ez az ellenség szerepét betöltőknek is hatalmas gyakorlási lehetőség volt. Illetve a támadás ilyen szimulálásánál lehetőség nyílt arra, hogy mozgás közben gyakorolják a gránátdobást.

Azzal, hogy tartottak olyan gyakorlatokat, amikor vissza kellett dobni a gránátokat, vagyis a védő fél szerepét is gyakorolták, elérték azt, hogy nem a harctéren kell ezzel a jelenséggel szembesülnie a katonának, hanem még a gyakorlótéren berögzül az erre való reakció, amelyet gondolkodás nélkül éles helyzetben is képesek végrehajtani.

A szimuláció felkészítette a katonákat a társaikkal való együttműködésre. Gondolok itt azokra az esetekre, amikor a gránát véletlenszerűen olyan árokszakaszra, tölcserbe esett, ahol saját erők voltak, továbbá ösztönössé vált az, hogy csak az első sorokban állók dobnak a hátsók sosem veszélyeztetik ezzel a többieket. Nem utolsó sorban rögzülnie kellett annak, hogy a gránátot csakis előre, az ellenség felé dobhatják el.

Nélkülözhetetlen volt, hogy megtanítsák a katonákat dróthálón átdobni, hiszen ez volt az alapvető védelem a kézigránát támadás ellen, és a feladat megfelelő véghezvitele sok gyakorlást igényelt kifejezetten erdős terepen.

Szükséges volt gyakoroltatni a közelharcot gránáttal a kézben, ezzel változatossá lehetett tenni a kiképzést, továbbá igen hasznos tudásra tehettek szert a katonák.

A kezdetektől fogva azt kellett sulykolni, hogy a gránátot csakis akkor szabad eldobni, ha van ellenállás, tilos volt pazarolni. Az ellenséget modellekkel kellett szimulálni, hiszen csakis így tanulhatta meg a katona a kézigránát az élőerő pusztítására használni. A modelleket ideális esetben különböző távolságokon helyezték el. Ezeket a modelleket a katonáknak általában fedezék mögül kellett megsemmisíteni. Akkor volt megfelelő a végrehajtás, ha a célok 1 méteres körzetében csapódnak be a gránátok.

Fontos volt begyakoroltatni a dobást különböző testhelyzetekben. Arra kell figyelni fekvő és térdelő helyzetben, hogy a katonák a dobás után egyből visszafeküdjenek a földre.

Végso esetben a gránátokat az akadályok robbantására is lehetett használni, ezért volt szükséges a kiképzés során a robbantás módszereit is leoktatni a katonáknak.

Már korábban is említettem, hogy a megfelelő kiképzéshez minél több lőszerre volt szükség a kiképzési segédlet szerint. Így hozzászokhattak egyrészt a hanghatásokhoz. Másrészt hozzászokhattak ahhoz, hogy folyamatosan lőnek rájuk, illetve körülöttük. Ösztönössé válik az, hogy odafigyeljenek egymásra, ne egymást lőjék le véletlenül, így képessé váltak a katonák arra, hogy tűztámogatás mellett is képesek voltak végrehajtani a feladatot.

Fontos, hogy még a kiképzés során hozzászokjanak a katonák ahhoz, hogy lőnek rájuk. Az emberek a legelső valós támadásig érzik a legerősebb félelmet, az első alkalommal érzik a legerősebb be, de azt követően, az idő előrehaladtával és a tapasztalat megszerzésével

az emberek egyre higgadtabban kezdenek el dolgozni. Ezért lett volna az az ideális állapot, hogy a frontra már úgy mennek ki a katonák, hogy már átestek a tűzkeresztségen.³¹

Erre megoldásként azt találták ki, hogy még a hátszágban, olyan szituációba keverték a katonákat, hogy azt higgyék valóban lőttek rájuk és az életük ténylegesen veszélyben van. Ezt az érzést le kellett küzdeniük, amely hatására a lelkük megerősödött.

Egy éjszaka során, még a kiképzés ideje alatt, riadóztatták az állományt, és azt mondták, hogy hazánkat támadás érte Románia irányából, az adott alegységet pedig kijelölték a határ biztosítására. A feladat végrehajtásához harcszerű menetben kellett eljutniuk a határig, hiszen az út során támadás volt várható.

Az állományt még soha nem látták olyan gyászosan gyalogolni, mint azon az éjszakán, amikor megérintette őket a halál szele, de nem volt mit tenniük, menniük kellett, és védeni azt, amire felesküdték, vagyis a hazát.

Ezt megelőzően a parancsnok egyeztetett egy kisebb csoporttal, hogy játsszák el az ellenség szerepét, és vaktölténnyel hajtsanak végre rajtaütést az állományon az út során.

Ez meg is történt, az embereknek erre reagálniuk kellett, és így átestek a tűzkeresztségen, hiszen ők azt hitték, hogy ez nem gyakorlat, hanem valós támadás, ahol éleslőszerezrel lövöldöznek rájuk.

Sohasem volt szabad megfeledkezni arról, hogy akármilyen jól is szimulálták a valóságot, harcedzettséget csakis valós háborús szituációkban lehetett megszerezni.

Magának a kiképzésnek nevelő célja is van. A katonát fel kell készíteni a háború borzalmaira. Ahhoz, hogy ezt elfogadja, valamilyen értelmes magyarázatot kellett kapnia, hogy miért kell neki az életét áldozni.

Ez lehetett maga a haza védelme, vagy egy eszme, amelyet sajátjának érezhet, vagy az, hogy ő egyszemélyben milyen fontos és hány ember élete múlik az ő munkáján.

Nevelni kellett a fegyelemre. Ez biztosította a parancsok végrehajtását, vagyis a rendezettséget és az irányíthatóságot. Az egyén szerepe felértékelődött, egyre több önállóságra van szükség, de ettől függetlenül engedelmeskednie kellett.

---

³¹ Kékkői Lajos: Lélekedzés. Magyar Katonai Szemle. 1943/2. 503- 507 oldal

A nevelésnek arra is ki kellett terjednie, hogy a katonák hozzászokjanak, és kialakuljon egyfajta igényük a rendre és a rendezettségre. A rend egy nagyon lényeges tényező. Meg kell követelni, azért mert e nélkül számos olyan hátráltató tényező akadhat, amellyel meg kell küzdeni a feladat végrehajtása során.

Azért, hogy ez kialakuljon, a kiszabott feladatokat a kiképzés során részletességgel le kellett ellenőrizni azért, hogy rögzüljön a pontosság igénye. Ez azért volt fontos, mert állandó ellenőrzés megoldhatatlannak bizonyult a harctéren, ezért a nevelésnek kellett biztosítania, hogy mindenki azt tegye, amit tennie kell. A gyakorláshoz elengedhetetlen volt, hogy mindenki meg legyen bízva valamilyen feladattal, legyen az bármilyen csekély, és azért maximálisan felelős legyen.

A rendre való nevelést segítette még az elő, hogy a katonáknak takarítaniuk kellett. Ez persze szükséges volt a fertőzések elkerülése végett is.

Továbbá hozzászoktatták őket ahhoz, hogy saját maguk tartsák karban felszerelésüket, így minél tovább megóvják annak használhatóságát. Erre akkor volt szükség, ha az utánpótlási vonalakat elvágták, akkor is képesek voltak kihúzni egy darabig a meglévő felszereléssel.

Ahogy az korábban említettem a béke kiképzésre hatással van az előző háború, sőt meghatározza azt, a fent említett elgondolás jól példázza. A cikk az első világháború után íródott, az ott elkövetett hibák voltak rá hatással, de olyan jelentőségű, amelyet akár napjaink kiképzésébe is beépíthetnénk. Hiszen pillanatnyilag rengetegen el sem tudjuk képzelni magunkról, hogy mit is reagálnánk egy éles támadás során, de ez a gyakorlat lehetőséget nyújtott a katonáknak, hogy még a kiképzés során, mit sem sejtve kipróbálhassák magukat, majd kiértékelhessék reakciójukat. Ez óriási lehetőséget jelentett saját maguk, a társaik megismerésére, és így rengeteget tanulhattak a helyzetből.

A parancsnok

Ha csak arra gondolunk, hogy a kiképzési segédlet alapvetően parancsnokoknak szól, azért, hogy az ő kezükben legyen egy iránymutatás arról, hogy hogyan kell kiképezni az állományt a harc sikeres megvívására, nem árt, ha azt is meghatározzuk, hogy a sikeres harc megvívásához nagyon jó parancsnokra van szükség. A háború kezdetén pontosan e miatt azt

gondolták, hogy a kudarc oka a rossz vezetés. Ez az elképzelés később persze megváltozott, és rájöttek, hogy a siker nem csak a parancsnokokon múlik, de nagyban befolyásolják azt.

A parancsnoknak, olyan személynek kellene lennie, akiben az emberek megbíznak. A háború során óriási stressz éri az embereket halálfélelemmel kiegészülve. Rossz vezetés esetén eluralkodhat felettük a pánik. A vezető személye felértékelődik, hiszen az embereknek ő jelent szinte minden reményt, ő az, aki majd megmondja, mit kell tenniük azért, hogy túléljék a háborút, jobb esetben ő vezeti őket győzelemre.

Ha nincs egy olyan személy, aki megfelelően kezében tartsa a csapatok irányítását, vagyis gyengekező a parancsnok, esetleg gyakorlatlan is, akkor káosz alakul ki, ami pánikhoz vezet, az alegység irányíthatatlanná válik, az akció kudarcba fullad, és rengeteg fölösleges embervesztéshez vezethet ez az állapot.

Fontos, hogy a parancsnok annyira határozott legyen, hogy még akkor is, ha nem tudja, hogy mit csináljanak, akkor is úgy nyilvánuljon meg, és olyan döntést hozzon, hogy az emberek elhiggyék azt, hogy tudja, mit csinál. E nélkül szinte minden vállalkozás veszett ügy.

Továbbá egy jó parancsnok személyiségéhez hozzátartozik az, hogy a veszélyes pillanatokban nem magát, hanem a saját alegységét helyezi előtérbe. Ez kell ahhoz, hogy teljes felelősséggel és lelkiismerettel tudjon döntést hozni, döntésével pedig a lehető legkevesebb veszteséget okozza.

Kétféle parancsnok van.³²

- Az egyik élen jár, és személyes példát mutat az állomány számára. Ezzel kivívja ugyan beosztottai tiszteletét, de képtelen az események teljes áttekintésére, hiszen ő is része a történéseknek.

- A másik parancsnok úgy gondolja, hogy neki távol kell maradnia az eseményektől és előre kell meghatároznia a feladatokat.

Ezzel azonban az a probléma, hogy a csaták általában nem úgy alakulnak, ahogyan azt előre kitalálták, folyamatosan változik minden, amelyre reagálni kell. A vezetésnek folyamatosnak kell lennie és nem szabad megakadnia, mert akkor a csata veszett ügy.

---

³² Gyalóky J.: i.m. 180-184. oldal

Az első világháborúban gyakori probléma volt az, hogy a beosztott állomány és a felső vezetés is kételkedett a katonai vezetőkben, a vezetők pedig nem hittek alegységeikben. Ez a kölcsönös bizalmatlanság jelentősen megnehezítette a közös munkát, és súrlódásokhoz vezetett.

A bizalom hiánya miatt nem alakult ki felelősségtudat. Ehhez nagyban hozzájárult az is, hogy a csapatparancsnokok folyamatosan változtak. Részben azért mert a sikertelenségekért kezdetben a vezetőt tették felelőssé, nem az elavult eljárásokat. Állandóság csak a felső vezetésben volt, aki békében ugyan nem állt közvetlen kapcsolatban az állománnyal, de ez a háborúban megváltozott, és ez a jelenség igencsak aláásta a csapatparancsnok tekintélyét.

A parancsnokokra vonatkozó információk taglalását szintén a jövőre nézve is értékesnek tartom, hiszen egy tisztképző intézményben vagyunk, ahol a legtöbb, amit tehetünk, ha nyitott szemmel járunk és igyekszünk kiküszöbölni a múltban elkövetett hibákat, ez eredményeket pedig tovább visszük, fejlesztjük és megőrizzük.

Példa a gyakorlati alkalmazásra³³

Eddig végignéztük a védelemben és támadásban történő tevékenységet, ezek hibáival együtt. Majd megnéztük a megoldásként jelentkező rohamcsapatok kialakulását, felszerelését és kiképzését. Most egy gyakorlati példát szeretnék bemutatni a rohamcsapatok alkalmazására.

A vállalkozás egy sikeres példát mutat be, amely igazolja a rohamcsapatok hatékonyságát, és egy példát hoz azokra a feladatokra, amellyel meg lehetett bízni egy ilyen speciálisan képzett alegységet.

Az esemény, amelyet be szeretnék mutatni, az egy fogolyszerzési akció. Ebben az esetben megmutatkozik a rohamcsapatok legnagyobb előnye, vagyis a veszteségek minimalizálása, hiszen ezen akcióban a végrehajtás során nem szenvedtek egyetlen áldozatot

---

³³ Hadtörténelmi Levéltár. Tanulmánygyűjtemény. Láng Zoltán: Betörés az ellenséges állásba fogolyejtés céljából- cs. és kir. 7. gyaloghadosztály rohamzászlóalja, 1917. május 21. 962.sz.

sem, és összesen két sérülttel tértek vissza mindamellet, hogy a parancsba kapott feladatot maximálisan elvégezték.

Az eseményeket Láng Zoltán százados beszámolója alapján szeretném bemutatni.

Az akciót a császári és királyi 7. gyaloghadosztály rohamzászlóalja hajtotta végre, 1917. május 21-én, Isonzónál. A gyaloghadosztály parancsnoka Emil Baumgartner vezérőrnagy volt. A vállalkozás célja, olasz katonák foglyul ejtése volt, információ szerzés céljából. Ennek elérése érdekében pedig betörést kellett végrehajtaniuk az ellenséges állásokba.

A vállalkozás szükségességének oka, az volt, hogy a X. isonzói csata során meg kellett tudniuk, hogy az támadó olasz egységeket leváltották-e.

Ez azért volt szükséges, mivel a már korábban említettek szerint, az osztrák-magyar erők igen rossz körülmények között teljesítettek szolgálatot az olasz hadszíntéren. Alig volt élelmük, és a járványokkal is szembe kellett nézniük.

Mindeközben, ahogy a többi fronton is, itt is állásháborúról beszélünk, az arcvonalak hosszú hónapok óta változatlanok voltak. Ennek monotóniáját az a biztos tudat törte meg, hogy az olasz 1917. április végén támadásra készült.

A felderítés jól értesült arról, hogy nagy erejű offenzíva van készülóban. 1917. május 12-én valóban megindult a tüzérségi előkészítése a támadásnak. Az olasz tüzérség egészen Flitchtől a tengerig elhelyezkedő állásokat támadta.

A gyalogsági támadások május 14-én kezdődtek. Jelentősebb eredményeket Görztől északra értek el. Azonban ezt követően a támadások elcsitultak. Vihar előtti csendnek tűnt ez, hiszen nem tudhatták bizonyossággal, hogy a támadások véglegesen elcsitultak, vagy éppen a csapatok összevonása történik, vagyis egy nagyobb támadás előkészítése van folyamatban.

Azt az információt kapták az osztrák-magyar erők, hogy a 38. és a 68. ezred védőkörletei előtt gyülekeznek az olasz tartalékok, a Vallona völgyében. Tehát, a harcok elcsendesülése, és a tartalékok előrevonása, arra engedett következtetni, hogy a főtámadás még hátra van.

A nagy kérdés csak az volt, hogy honnan fog érkezni a támadás. Két irány volt valószínű. Az egyik a Görztől északra eső terület volt, hiszen ez az eddigi támadások

folytatását jelentette volna. A másik irány Karszt volt, mivel ez jelentette a legrövidebb utat Triest felé, ami az olaszoknak fontos célt jelentett.

Ennek megállapítása azért volt fontos, mert az orosz hadszíntérről érkező saját tartalékok előrevonása még folyamatban volt, ebből következik, hogy az úticélon lehetett volna módosítani, a szükséges információ birtokában.

Május 18-án azonban az osztrák-magyar erők igen kétségbeejtő híreket kaptak egy olasz hadifogolytól. Méghozzá azt, hogy 20-án leváltják az olasz csapatokat, amelyek a 7. hadosztály védőkörletei előtt helyezkedtek el.

Ez a védelem szempontjából igen fontos volt. Hiszen nem mindegy, hogy a támadó fél milyen állapotban van. Azt tudták, hogy a saját erők helyzete siralmas, ezért már az is óriási erőfölényt jelentett volna az olaszok részéről, ha friss katonákkal tudnak támadni.

Ennek kiderítése végett adta parancsba az Isonzo-hadsereg parancsnokság az alárendelt hadosztályparancsnokságoknak azt, hogy az ellenségről minél több és megbízható információt szerezzenek. Ezt úgy gondolták, hogy foglyok ejtésével lehet a leghatékonyabban végrehajtani. A legfontosabb kérdés, amelyre választ kellett kapniuk az volt, hogy megtörtént-e az olasz csapatok leváltása. A 7. hadosztály a 7. rohamzászlóaljat bízta meg ennek végrehajtásával.

Ahogy azt már korábban említettem, támadást felderítésnek kellett megelőznie. Itt sem volt ez másként. A parancsnoki felderítés egy napot vett igénybe. Ezt követően azt a következtetést vonták le, hogy a legnagyobb eredményt akkor tudják elérni, ha a mélységből támadnak.

A vállalkozás végrehajtásában 50 fő vett részt, a parancsnokuk pedig Uitz főhadnagy roham századparancsnok volt.

Úgy gondolom, hogy amit leírtam elméleti síkon egy rohamcsapat támadásáról, azt ez az esemény jól bemutatja a gyakorlat végrehajtás során.

Tehát a felderítés megtörtént, ebből levonták a következtetést, tervet készítettek a végrehajtásra, amelyet grafikusán, térképvázlaton ábrázoltak.

A támadást meglepetés szerűen, az ellenség mélységéből kellett végrehajtani. „A” ponton történt a betörés, „B” ponton pedig az ellenséges árok elhagyása a foglyokkal. Azért, hogy a műszaki zárok ne jelentsenek akadályt, „A” és „B” ponton is robbantásokat kellett

végrehajtani, ezzel átjárót nyitva a műszaki záraon. Sikeres betörés után, foglyokat kellett ejteni, majd ezekkel kellett visszatérni a sajátállásokba.

A vállalkozás végrehajtásának kezdete, 21:30 volt. A kezdést a műszaki zára egyidejű robbantása jelentette „A” és „B” ponton. Ezt követte a betörési pont fényszóróval történő megvilágítása. A tájékozódást ezzel lehetővé tették, így csak a hangtalan betörésre kellett koncentrálni az „A” ponton. A menekülési útvonal elzárása végett a „B” pont lezárásáról folyamatosan gondoskodni kellett.

Az árokba való bejutás után, először is le kellett fegyverezni az ott tartózkodókat, fokozottan ügyelve arra, hogy még a rókalyukakban se maradjon senki. A foglyokat minél előbb a „B” pont irányába kellett terelni, hogy onnan átvezethessék őket a saját állásokba.

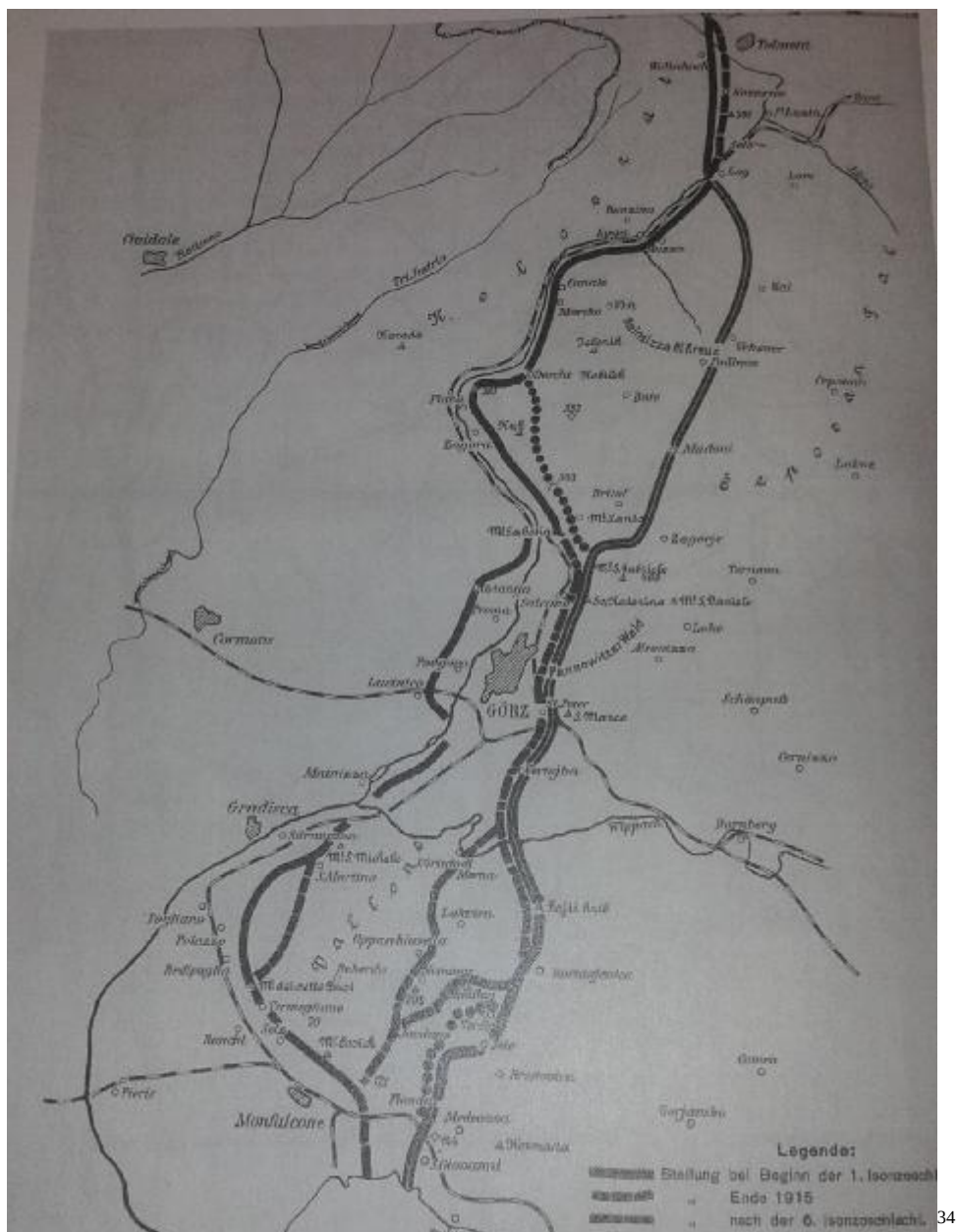
Ahogy az akció kezdetét is mindenki tudta, mivel megbeszélték, hogy a mozzanat a 21:30-as robbantással kezdődik, úgy a feladat befejezésének jelzésére is ki kellett találni valamit. A „Hajrá!” kiáltás volt az, amely azt jelentette a katonák számára, hogy kiugorjanak az árokból és a „B” pontnál nyitott átjárón való átjutás után visszatérjenek a megindulási pontra.

A „Hajrá” kiáltás nem csak a lövészárak felgöngyölítésében közvetlenül résztvevő állomány számára volt jel, hanem a tűztámogatást biztosító alegységeknek is. Ekkor nyithatták meg a géppuskások a lekötő tüzet, illetve a tüzérség a zárótüzet.

Ez a vállalkozás egy teljesen pozitív példa a rohamcsapatok alkalmazására, ahol megfelelő körülmények között, rendeltetésüknek megfelelően alkalmazták őket. Ennek hatására az akció is sikerrel járt.

A teljes vállalkozás mindössze 7 percet vett igénybe. Összesen két katona szenvedett sérülést, és 23 foglyot ejtettek. A foglyoktól sikerült megszerezniük a szükséges információt, vagyis azt, hogy az olasz védőcsapatokat leváltották, valamint a foglyok beszámoltak a támadás tervezett irányáról is.

Ez az eredmény főként annak köszönhető, hogy éltek a meglepetés erejével, amely olyannyira hatásos volt, hogy az olasz tüzérség a támadás után 20 perccel nyitott zárótüzet. A foglyok beszámolója alapján, a hirtelen megvilágítás teljesen megzavarta a figyelőket, és mire észbe kaptak az akció régen be is fejeződött.

Az olasz front a X. isonzói csatában

Befejezés

Azzal szeretném zárni a dolgozatomat, amivel elkezdtem. A téma tárgyalásának legelején azt állítottam, hogy a múlt háborúi hatással vannak a békeévek kiképzéseire, és minden háború ott kezdődik, ahol az előző abbamaradt.

A kutatások során számos forrást elolvastam. Feldolgozásuk közben, még akkor is, ha nem használtam fel őket a dolgozatban, igyekeztem azt szem előtt tartani, hogy tisztjelöltként, vagyis leendő tisztként mi az a plusz tudás, vagy inkább szemléletmód, amit el tudok sajátítani az első világháború tanulmányozása közben.

Az első következtetés, amit levontam az az, hogy legelőször a régit kell tanulmányozni. Ki kell elemezni a pozitívumait és a hibáit egyaránt, hiszen ez biztosíthat megfelelő kiindulási alapot a jövő háborújának sikeres megvívásához. Ezt követheti az újítások megfigyelése, és hatásainak kielemezése a régi módszerekhez viszonyítva.

Az első világháborúban ezeken a lépéseken a katonai vezetők csak tévedések és rengeteg emberveszteség után mentek végig. Ezért gondolom azt, hogy rengeteg időt és erőforrást spórolhattak volna meg ezzel az eljárással ahelyett, hogy elavult módszerekhez ragaszkodnak.

Soha sem szabad elfeledkezni arról, hogy a technika folyamatosan fejlődik. Ezekhez a változásokhoz alkalmazkodni tudni kell. Semmiképpen sem szabad figyelmen kívül hagyni, például a megnövekedett tűzerőt, ahogyan azt a világháború elején tették.

A csapatoknak mindig meg kell tanulniuk megfelelően alkalmazni az eszközeiket, hogy elérjék azok maximális hatásfokát. Tehát, a kiképzésnek is minél gyakorlatiasabbnak kell lennie azért, hogy ez megvalósuljon. Csakis így képesek kiegészíteni a gépek az emberek munkáját, ezzel pedig maximális hatékonyságot biztosítani.

A gépek mellett oda kell figyelni arra, hogy az emberi tényező is egyre jobban felértékelődik. Ez egy folyamatosan növekvő tendencia, hiszen egyre nagyobb a specializáció. Nem lehet mindenkit mindenre megtanítani, a betanított, gyakorlattal rendelkező embernél pedig nincs is értékeőbb. Ezért a katonákat meg kell becsülni, és csak ésszerű kereteken belül szabad feláldozni az életüket.

Az emberélet felértékelődését mutatja a rohamcsapatok megjelenése is. Hiszen ezek alkalmazásával jelenösen leredukálhatták a veszteségeket támadó gyalogság állományából. Olyan megoldást találtak, amely az első világháború után is éreztette hatását és folyamatos fejlődésnek indult. Elindított egy folyamatot, amelyben a háborúk már nem tömeghadseregek küzdelméről szólnak, hanem olyan műveletekről, ahol a katonák kis csoportokban tevékenykednek és hajtják végre a kapott feladatot. Nem az egyéni harcosnak van a legnagyobb szerepe, hanem a csoportnak, hiszen mindenki máshoz ért, más a feladata, másért van rá szükség, így csak nehezen pótolható.

A rohamcsapatok bebizonyították azt, hogy nem mindig a technika fejlesztésével és az erő növelésével lehet eredményt elérni. Ha az erő nem párosul találékonysággal és jó helyzetfelismeréssel a kudarc garantált. A győzelem kulcsa annak a kezében van, aki hamarabba felismeri a hibákat és képes reagálni rájuk, nem ragaszkodik ahhoz, ami elavult és okol másokat a veszteségekért.

Továbbá ami szerintem vezető szemmel igazán érdekes és tanulságos lehet az az, ahogyan a kiképzők a világháború során igyekeztek felkészíteni az állományt úgy, hogy a háború poklában is megállják helyüket. A körülmények ellenére is mindent megtettek azért, hogy az emberek motiváltak legyenek, és folyamatosan azon dolgoztak, hogy minél valóságosabb körülményeket teremtvé, laboratóriumi körülmények között kiképzett, de harcedzett katonákat engedjenek ki a frontokra. Ez mindenképpen példát mutat a számunkra és akár olyan módszerekre is bukkanhatunk, amik ma is megállják helyüket.

Ha csak ezekre a megállapításokra gondolok, amelyeket a dolgozatom megírása közben tettem, máris úgy gondolom, hogy megérte az időt erre a tevékenységre áldozni. Úgy érzem, hogy ezek mindenképpen csak hasznomra válhatnak a későbbi munkám során, és hozzásegítettek egyfajta szemléletmód kialakításához, amellyel akár napjaink haderejét is más szemmel láthatom.

Az első világháború vége óta eltelt 95 év, de az akkor megszerzett tudásnak semmi képen sem szabad feledésbe merülnie. Hiszen nekünk, a békeévekben nevelkedő tiszteknek, szükségünk van arra, hogy ha más nem, olvasás útján ismerhessük meg a háborút, és a jövő háborúira érvényes következtetéseket levonjuk, tanuljunk a hibákból, mivel rengeteg tényező változhat, de az alapok nem.

Felhasznált irodalom

- Bacsoni Tamás-Kiss Gábor-Sallay Gergely Pál-Számvéber Norbert: Halálfejes katonák. Budapest, 2006.
- Reint József: A M. Kir. 20. honvédhadosztály utolsó napjai a világháborúban. Magyar Katonai Közlöny. IX. évfolyam. 1921. 535-546. oldal
- Plich Jenő: Hadtörténeti apróságok. Hadtörténelmi Közlemények. Tizenkilencedik kötet. 1918. 125-128. oldal
- Gyalókey Jenő: A nagy háború fontosabb tapasztalatai katonai megvilágításban. Hadtörténelmi Közlemények, Huszonnyolcadik kötet. 1927.
- Oláh Lajos- Szabó József: Fényes szurony, rózsafa a nyele....Budapest, 2006. 116-138. oldal
- Az egyetemes és magyar hadművészet fejlődése az ókortól napjainkig. Budapest. 1986.
- John Keegan: A hadviselés története. Budapest, 2002. 351-358. oldal
- Harry Header: Olaszország rövid története. Budapest, 1992.
- Berkó István: A magyar királyi honvédség története 1968- 1918. Budapest, 1928.
- Rohamcsapat – építőcsapat. Magyar Katonai Szemle. 1943/2. 317-321. oldal
- Polgár Tamás: Rohamcsapatok: Az Osztrák–Magyar Monarchia különleges erői az első világháborúban. Regiment. 2011/ 4. 42-45. oldal
- Peterdy Győző: Rohamkiképzés. Magyar Katonai Szemle. 1941/ 8. 289-295. oldal
- Vitéz Gáspár Géza: Lövészszázad rohamraja és annak kiképzése. Magyar Katonai Szemle. 1943/1. 55-61. oldal
- Kiss Béla: Gyalogság rohamkiképzéséről. Magyar Katonai Szemle. 1943/3. 229-231. oldal
- Kovács Attila: Rohamkiképzés. Magyar Katonai Szemle. 1943/3.
- Badróczy Ferenc: Harcikiképzés. Magyar Katonai Szemle. 1943/3. 221-228. oldal
- Kappitánffy Albin: A korszerű harc követelményei. Magyar Katonai Szemle. 1943/3. 209-220. oldal
- Rohamcsapat- építőcsapat. Magyar Katonai Szemle. 1943/2. 317-321. oldal
- Kékkői Lajos: Lélekdedzés. Magyar Katonai Szemle. 1943/2. 503- 507 oldal

- Julier Ferenc: 1914-1918 A világháború magyar szemmel. Budapest, 1993
- I Utász zászlóaljparancsnokság: Árokszolgálat, árokharc. 1943/2. 314-317. oldal
- Pauer Kálmán: Néhány szó az erkölcsi nevelésről. Magyar Katonai Szemle. 1943/2. 508-510. oldal
- Karl Meindl: Luftsiege der k.u.k. Luftfahrtruppen, Italiensche front- 1. Teil 1917/ Band 5. 2004. 156. oldal